

Jokkmokks kommun

► Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Juni 2026

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Uppdragsgivare: Jokkmokks kommun
Uppdragsgivarens kontaktperson: Christina Eneris
Konsult: Norconsult Sverige AB, [Address]
Uppdragsledare: Carolin Folkeson
Teknikansvarig: Sandra Bidgoli, Cecilia Flygare
Handläggare: Sandra Bidgoli, Carolin Folkeson, Nora Harms
Uppdragsnummer Norconsult 1082409

Rev	Datum	Beskrivning	Upprättat	Granskat	Godkänt
1	2025-09-03	Handling för kommunens granskning	Sandra Bidgoli, Carolin Folkeson, Nora Harms	Cecilia Flygare	
2	2025-10-03	Slutlig handling, samråd	Sandra Bidgoli, Carolin Folkeson	Carolin Folkeson	
3	2026-06-24	Slutlig handling, granskning	Sandra Bidgoli, Carolin Folkeson	Cecilia Flygare och Carolin Folkeson	Carolin Folkeson

Detta dokument är framtaget av Norconsult som del av det uppdrag dokumentet gäller. Upphovsrätten tillhör Norconsult. Beställaren har, om inte annat avtalats, endast rätt att använda och kopiera redovisat uppdragsresultat för uppdragets avsedda ändamål.

1 Sammanfattning

Denna rapport är en hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning av förslag till ny översiktsplan för Jokkmokks kommun. Både ekologiska, sociala och ekonomiska dimensioner av hållbarhet ingår. Rapporten beskriver *planförslagets effekter*, den är *inte* en beskrivning av kommunens syn på lämplig mark- och vattenanvändning. Det framgår i stället av själva planförslaget. Norconsult Sverige AB har tagit fram hållbarhetsbedömningen och står bakom bedömningarna av planförslagets effekter.

Planförslaget var på samråd 25 november 2025 - 18 februari 2026. Därefter har planförslaget justerats utifrån inkomna synpunkter. Hållbarhetsbedömningen har reviderats för att spegla kommunens ändringar av planförslaget inför granskning.

De ekologiska aspekterna som har bedömts vara betydande är:

- Landskapsbild
- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Hushållning med naturresurser
- Yt- och grundvattenkvalitet
- Rennäring

Social hållbarhet rymmer frågor om jämlika livsvillkor, jämställdhet, hälsa, segregation och tillgänglighet. Ekonomisk hållbarhet handlar om hushållning av resurser och att främja ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning. En ekonomiskt hållbar utveckling är ett verktyg för att uppnå ekologisk och social hållbarhet.

Planförslaget omfattar en digital mark- och vattenanvändningskarta. De markanspråk för ändrad användning (utredningsområden) som har störst ytanspråk är verksamheter och industri, testverksamhet och energistråk för vätgasledning. Därutöver finns även utredningsområden för bostäder och LIS-områden. Landsbygden redovisas utifrån sin karaktär som tätbebyggd landsbygd, glesbebyggd landsbygd eller natur- och friluftsliv. Kommunen är positiv till att tillgängliggöra den skyddade naturen för besökare och rekreation.

Planförslaget medför i huvudsak negativa effekter för miljön och för rennäringen, medan de sociala och ekonomiska effekterna är mer positiva. Trots att vissa utvecklingsområden utgått eller minskats efter samrådet, uppstår de största negativa miljöeffekterna för landskapsbild, naturmiljö och hushållning med naturresurser på grund av att stora arealer naturmark, i huvudsak i orörd terräng, tas i anspråk för verksamheter/industri och energistråk för vätgasledning. Föreslagna LIS-områden kan påverka livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Negativa effekter för naturvärden mildras av att exploatering ska ta hänsyn till naturvärden som förekommer i området. Områden med kulturvärden undviks till stora delar. Planerad markanvändning bedöms inte påverka riksintressenas utpekade värden och uttryck, kulturhistoriska sammanhang som återspeglas i miljön kommer fortsatt vara läsbart. Påverkan på fornlämningar kan dock uppstå.

Bristande hushållning med mark kan även uppstå genom att effektivt skogsbruk försvåras av kommunens hållning gentemot storskaligt skogsbruk. Negativa effekter mildras i viss mån av en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark, men då jordbruksnäringen är liten får det endast ett marginellt genomslag.

Kommunen har haft omfattande dialog med berörda samebyar för att utforma planförslaget med så begränsade negativa effekter för rennäringen som möjligt. Trots detta påverkas rennäringen negativt genom att viktiga funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser minskas eller skärs av. Det ger ökad arbetsbörda och merkostnader för rennäringen. Förväntad trafikökning på väg och järnväg skapar en förstärkt barriäreffekt samt ökad olycksrisk och störningar i renarnas rörelsemönster. I en

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

förlängning kan de kumulativa effekterna påverka näringens och den samiska kulturens långsiktiga bärkraft. De negativa effekterna mildras genom att kommunen prioriterar rennäring framför ny gruva vid Kallak och andra riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material. Vidare genom att bebyggelsesläpp vid LIS-områden i fjällstråket skapas, att kommunen prioriterar småskaligt skogsbruk samt genom broar över Kamajåkkå och Tarraättno.

De positiva effekterna för sociala och ekonomiska aspekter beror framför allt på kommunens ambitioner att skapa goda livsmiljöer för invånarna och vända den negativa befolkningstrenden för att komma till rätta med den obalanserade bostadsmarknaden. Att kommunen främjar rekreation och friluftsliv, avser att ta hänsyn till platsens karaktär och låter invånarna vara delaktiga i beslut om kommunens utveckling ger också positiva effekter för sociala aspekter. Det finns en ambition att skapa barnvänliga miljöer och tillgång till utbildning, lek och social gemenskap nära bostaden. Samtidigt saknas en uttalad inriktning om barnperspektivet.

På en statlig nivå riskerar planförslaget att minska Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material, vilket kan påverka landets näringsliv i stort.

Nollalternativet speglar en trolig utveckling där Jokkmokks nya översiktsplan inte antas och genomförs. Planeringen vilar i stället på befintlig översiktsplan från 2011, gällande LIS-plan, tidigare framtagna och pågående detaljplaner, samt sannolika kommande beslut om markanvändning via tillståndsprövningar av olika slag (exempelvis om vindkraft, kraftledning och vätgasledningar). Sammantaget bedöms nollalternativet medföra mindre negativa miljöeffekter än planförslaget. Framför allt då det tillkommer avsevärt mindre ytor för verksamheter och industri. Naturmiljön med dess landskapsbild och kulturmiljöer bibehålls därmed i högre utsträckning. Detta skulle även vara positivt utifrån rennäringens perspektiv.

Vad gäller de sociala och ekonomiska effekterna är det tvärtom – nollalternativet medför mer negativa sociala och ekonomiska effekter än planförslaget. Utan en aktuell översiktsplan med en tydlig kommunal viljeinriktning fortsätter sannolikt trenden med minskande och åldrande befolkning. Det blir också svårare att komma till rätta med dagens obalanserade bostadsutbud. På statlig och regional nivå blir dock de ekonomiska effekterna mer positiva än planförslaget, då det i ett nollalternativ är sannolikt att en gruva i Kallak skulle komma till stånd. Det skulle stärka Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material och ge förutsättningar för ett starkt näringsliv i landet i stort. För rennäringen skulle en gruva i Kallak medföra negativa effekter.

Effekterna bedöms utifrån en femgradig skala.

Negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför en negativ effekt på människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Risk för negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden riskerar att medföra negativa effekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden förväntas bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Möjlighet till positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden kan bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller aspekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Inga/försumbara effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför inga eller försumbara effekter på människors hälsa, miljön eller andra aspekter

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Tabell 1 Sammanfattande tabell över planförslagets effekter.

Aspekt	Bedömning av planförslaget
Ekologiska aspekter	
Landskapsbild	Utveckling av verksamheter/industri, energistråk för vätgasledning och broar i fjällmiljön. Påverkar upplevelsen av det skogsdominerade landskapet.
Naturmiljö	Naturmark, till stor del i orörd terräng, exploateras till förmån för utveckling av ytkrävande verksamheter och LIS-områden. Negativa effekter för naturvärden mildras av att exploatering ska ta hänsyn till naturvärden som förekommer i området.
Kulturmiljö	Områden med kulturvärden undviks till stora delar. Påverkan på fornlämningar kan bli svårt att undvika.
Hushållning med naturresurser	Stora arealer orörd naturmark tas i anspråk för verksamheter/industri och effektivt skogsbruk kan försvåras. Negativa effekter mildras av en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.
Yt- och grundvattenkvalitet	Tillskott av hårdgjorda ytor ökar avrinningen till recipient, vilket kan öka förorening av vattendrag. Ekologisk eller kemisk status, samt möjligheten att nå satta miljö kvalitetsnormer bedöms dock inte påverkas.
Sociala aspekter	
Rekreation och friluftsliv	Rekreation och friluftsliv främjas, vilket gynnar både lokalbefolkning och besökare. Tillgången till fjällvärlden förbättras.
Hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning	Ökad jämlikhet, social inkludering och förbättrade levnadsvillkor tack vare ambition att skapa goda livsmiljöer för invånarna och därigenom vända den negativa befolkningstrenden.
Identitet, kultur och livsmiljö	Ambition finns att ta hänsyn till platsens karaktär, invånarnas delaktighet och inkluderande miljöer. De positiva effekterna begränsas av planerade verksamhetsområden som kan påverka identitet och livsmiljöer negativt.
Barnperspektivet	Förbättrad trafiksäkerhet, bra skol- och förskolegårdar samt satsningar på grönområden och fritidsanläggningar främjar barns hälsa, trygghet och självständighet. Samtidigt saknas en uttalad inriktning om barnperspektivet.
Ekonomiska aspekter	
Statlig och regional ekonomi	Åtgärder i infrastruktur och skyddad natur förutsätter statlig finansiering. Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material riskerar att minska vilket kan påverka landets näringsliv i stort.
Kommunal ekonomi	En hållbar kommunal ekonomi tack vare ambition att vända trenden med minskande och åldrande befolkning samt att prioritera satsningar till befintliga orter. Positiva effekter begränsas av ökade kommunala kostnader för markinköp, infrastruktur, kommunikationer och friluftsliv samt av service i landsbygdsorter.
Näringslivet och byggaktörer	Ambition finns om ett gott företagsklimat och god planberedskap för verksamhet av olika slag. De positiva effekterna begränsas av att rennäringen, gruvnäringen och skogsnäringen försvåras, samt av låga fastighetspriser.
Den enskilde	Det blir lättare att hitta ett arbete och en lämplig bostad.
Rennäring	Funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser minskar eller skärs av vid utbyggnadsområden. Förväntad trafikökning på väg och järnväg. Kumulativa effekter kan uppstå. Negativa effekter mildras genom att kommunen prioriterar rennäring framför ny gruva vid Kallak och andra riksintressen för värdefulla ämnen eller material, genom bebyggelsläpp vid LIS-områden i fjällstråket, att kommunen prioriterar småskaligt skogsbruk samt genom broar över Kamajåkkå och Tarraätno.

Innehåll

1	Sammanfattning	3
2	Inledning	7
	Bakgrund	7
	Syfte	7
	Metod	7
3	Avgränsning	9
	Samråd om avgränsning	9
	Geografisk och tidsmässig avgränsning	9
	Tematisk avgränsning	10
4	Alternativ	13
	Nollalternativ	13
	Planförslag	13
5	Effektbedömning	16
	Ekologiska effekter	16
	Sociala effekter	29
	Ekonomiska effekter	34
	Rennäring	41
6	Samlad hållbarhetsbedömning	48
	Nollalternativet	48
	Planförslaget	52
	Uppfyllelse av miljökvalitetsmål	55
7	Fortsatt arbete	56
	Uppföljning	57
8	Referenser	58

2 Inledning

Kapitlet innehåller bakgrund, syfte och de metoder, bedömningsgrunder och det underlag som använts vid framtagandet av hållbarhetsbedömningen.

Bakgrund

Den gällande översiktsplanen för Jokkmokks kommun är från 2011 och har bedömts som inaktuell i vissa delar samt i behov av uppdatering (kommunfullmäktige 2020). Kommunen har tagit fram ett förslag till ny översiktsplan som har legat till grund för denna hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning. Planförslaget var på samråd 25 november 2025 - 18 februari 2026. Därefter har planförslaget justerats utifrån inkomna synpunkter, se vidare under kapitel 4 Förändringar av planförslaget inför granskning. Hållbarhetsbedömningen har därför också reviderats för att spegla det reviderade förslaget. Kommunen avser att låta planförslaget gå ut på granskning sommaren 2026.

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen ha en aktuell översiktsplan som täcker hela kommunens mark- och vattenyta. Eftersom översiktsplaner anger förutsättningarna för den fortsatta fysiska planeringen och för framtida etableringar av verksamheter och åtgärder med potentiellt stor miljöpåverkan, ska de genomgå en miljöbedömning innan de antas. Som en del i miljöbedömningen ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas som beskriver planens konsekvenser för miljön och människors hälsa.

Syfte

Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande för att främja en hållbar utveckling. Detta sker genom att identifiera, beskriva och bedöma den betydande miljöpåverkan som planförslaget kan ge upphov till.

Förutom att uppfylla miljöbalkens krav på innehåll i en MKB har kommunen ambitionen att belysa planens bidrag till en hållbar samhällsutveckling i en bredare hållbarhetsbedömning som även omfattar sociala och ekonomiska hållbarhetsaspekter. Det blir en *Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning*. Här ingår alltså både krav som ställs i miljöbalken för en MKB och krav som ställs i plan- och bygglagen att redovisa planens innebörd. Översiktsplanens ställningstaganden och utvecklingsinriktning belyses utifrån påverkan på de tre dimensionerna av hållbarhet – ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.

De tre hållbarhetsdimensionerna skapar en förståelse för hur olika utvecklingar kan komma att påverka kommunen som helhet. Ekonomisk hållbarhet är ofta ett verktyg för att uppnå ekologisk och social hållbarhet. Den ekologiska aspekten fokuserar främst på naturmiljö, hushållning med naturresurser och vattenkvalitet. Den sociala aspekten handlar till stor del om välbefinnande och jämlika livsvillkor och rekreation och friluftsliv. Den ekonomiska biten tar sikte på långsiktig resurshushållning och handlar om ekonomiska effekter för olika aktörer. Rennäringen berör samtliga dimensioner av hållbarhet.

Metod

En översiktsplan redovisar en kommuns önskvärda inriktning för mark- och vattenområden inom en avgränsad yta under en längre tid, i det här aktuella fallet fram till år 2050. Det långa tidsperspektivet och att det saknas detaljerade uppgifter om kommande skeden och byggnationer, medför en osäkerhet i bedömningarna. Planen är vägledande och ska förverkligas genom fortsatt planering och tillståndsprocesser samt genom överenskommelser mellan kommunen, markägare och andra aktörer. Med hänsyn till översiktsplanens övergripande karaktär blir därför de direkta konsekvenserna ibland svåra att bedöma. Fokus ligger i stället på att översiktligt belysa och beskriva de effekter som kan komma att uppstå av den planerade markanvändningen.

Bedömningsskala

I kapitel 5. Effektbedömning beskrivs effekter som kan uppstå enligt en femgradig bedömningsskala (Tabell 2). Bedömningarna görs utifrån om översiktsplanen medför möjlighet till positiva effekter eller risk för negativa effekter. I de fall översiktsplanens ställningstaganden bedöms kunna medföra tydlig påverkan bedöms de som positiva eller negativa effekter. Vid bedömning av effekterna antas att planen utförs fullt ut och att åtgärder och ställningstaganden som anges i planen kommer att utföras. Jämförelse görs sedan med det framtagna nollalternativet i den samlade bedömningen i kapitel 6.

Tabell 2. Bedömningsskala.

Negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför en negativ effekt på människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Risk för negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden riskerar att medföra negativa effekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden förväntas bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Möjlighet till positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden kan bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller aspekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Inga/försumbara effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför inga eller försumbara effekter på människors hälsa, miljön eller andra aspekter.

Bedömningsgrunder och underlag

För att beskriva och värdera de förändringar som kan uppstå vid ett genomförande av översiktsplanen används bedömningsgrunder för respektive aspekt.

Effekterna av föreslagen markanvändning redovisas bland annat med utgångspunkt i berörda, gällande miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten och lagstiftning som reglerar till exempel strandskydd. Även lagkrav om exempelvis hänsynsregler enligt 2 kap. miljöbalken och andra skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken utgör bedömningsgrunder.

Enligt 6 kap. miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen redogöra för hänsyn till relevanta miljö kvalitetsmål. Till grund för bedömningen av miljöeffekter används därför även relevanta miljö kvalitetsmål. En redovisning av hur översiktsplanens ställningstaganden och föreslagen mark- och vattenanvändning påverkar möjligheten att uppnå relevanta miljö kvalitetsmål redovisas i kapitel 6, avsnitt Uppfyllelse av miljö kvalitetsmål.

Flera underlag har legat till grund för de bedömningar som gjorts i föreliggande hållbarhetsbedömning. Underlagen utgörs bland annat av utredningar, regionala och kommunala planer och program samt strategiska dokument så som Jokkmokks kommuns VA-plan, LIS-plan och Norrbottens kulturmiljöprogram.

3 Avgränsning

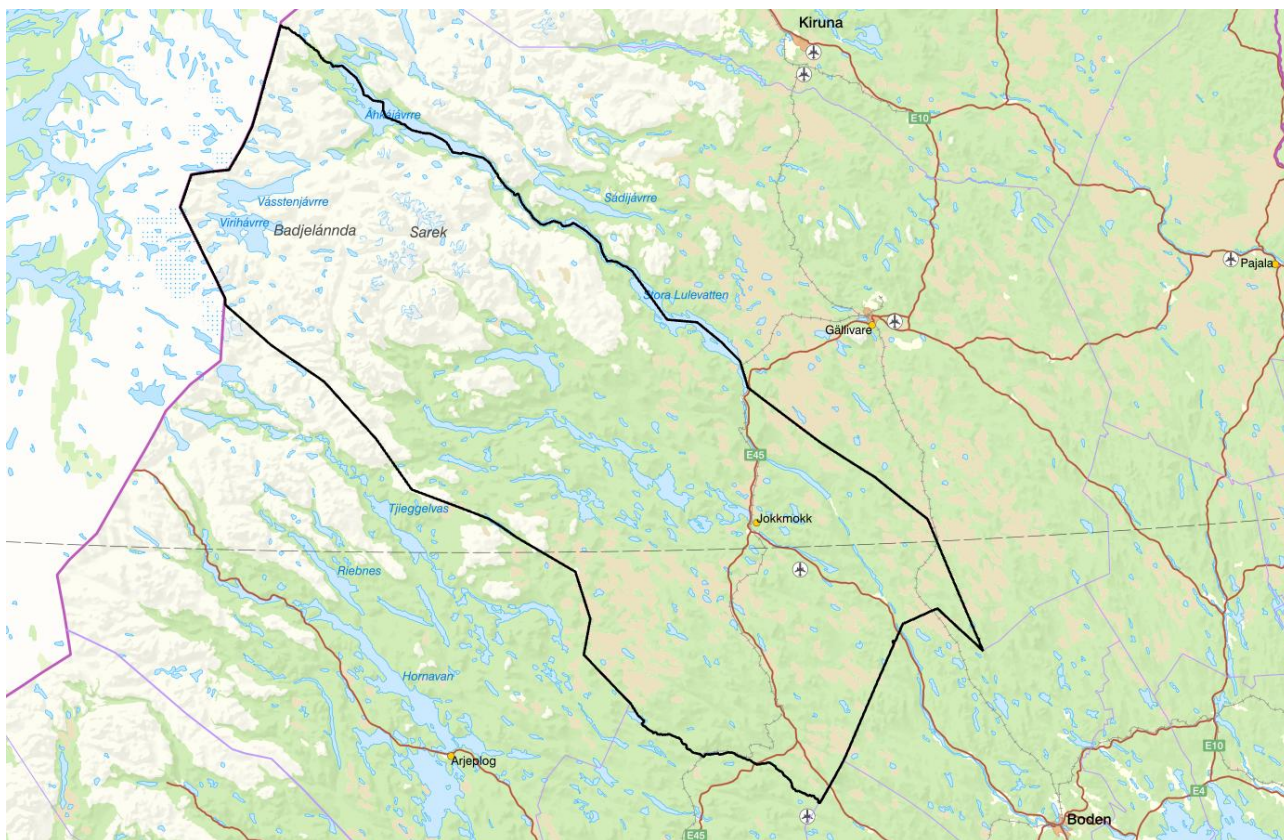
Det finns preciserade krav på vad en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska innehålla. I samråd med länsstyrelsen avgränsas MKBn för att identifiera planens betydande miljöpåverkan och bidra till att hantera områden/aspekter som bedöms vara av särskild vikt.

Samråd om avgränsning

Enligt miljöbalken ska avgränsningen av en miljökonsekvensbeskrivnings omfattning och detaljeringsgrad ske genom ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen. Jokkmokks kommun har den 28 maj 2025 genomfört ett avgränsningssamråd med Länsstyrelsen i Norrbottens län. I sitt yttrande angav länsstyrelsen att de i huvudsak delar de förslag på avgränsning som angavs i samrådsunderlaget och att en MKB ska tas fram.

Geografisk och tidsmässig avgränsning

- Beskrivningen av miljökonsekvenser avgränsas geografiskt till Jokkmokks kommun.
- Den tidsmässiga avgränsningen för MKBn sträcker sig, likt översiktsplanen, fram till år 2050.

Figur 1. Geografisk avgränsning, Jokkmokks kommun.

Tematisk avgränsning

En hållbarhetsbedömning ska tas fram för att belysa alla typer av aspekter och den påverkan som föreslagen markanvändning kan medföra. Följande hållbarhetsbedömning hanterar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet, se beskrivning nedan.

Ekologisk hållbarhet innebär att utveckling sker inom gränserna för vad planeten klarar av. Detta innebär att vi behöver bruka utan att förbruka eller missbruka ekologiska resurser. Fungerande ekosystem är en förutsättning för allt liv på jorden och utgör basen för de ekosystemtjänster som bidrar till en god livsmiljö – bland annat ren luft och rent vatten.

De ekologiska aspekterna som har bedömts få betydande miljöpåverkan redovisas samlat i Tabell 2 och inkluderar:

- Landskapsbild
- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Hushållning med naturresurser
- Yt- och grundvattenkvalitet
- Rennäring

Begreppet **social hållbarhet** rymmer frågor om jämlika livsvillkor, jämställdhet, hälsa, segregation och tillgänglighet. Folkhälsomyndigheten definierar de sociala hållbara samhället som *”ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen”*. De sociala aspekter som berörs i denna hållbarhetsbedömning är:

- Rekreation och friluftsliv
- Hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning
- Identitet, kultur och livsmiljö
- Barnperspektivet

Ekonomisk hållbarhet handlar om hushållning av resurser och att främja ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning. En ekonomiskt hållbar utveckling är ett verktyg för att uppnå ekologisk och social hållbarhet. Planförslagets ekonomiska effekter bedöms för olika aktörer:

- Staten och regionen
- Kommunen
- Det lokala näringslivet och byggaktörer
- Den enskilde som bor i kommunen

Aktuella miljöaspekter som under utredningens gång bedömts utgöra betydande miljöpåverkan och som miljökonsekvensbeskrivningen kommer att behandla redovisas nedan (Tabell 3).

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Tabell 3. Miljöaspekter som bedömts utgöra betydande miljöpåverkan (BMP).

Miljöaspekt	Motivering
Landskapets värden	
Landskapsbild	Ny bebyggelse (särskilt nya verksamhetsområden) och infrastruktur i form av vätgasledningar kan påverka landskapsbildens.
Naturmiljö	lanspråktagande av ytor med natur- och skogsmark kan påverka värdefulla naturmiljöer och eventuell förekomst av skyddade arter. Spridningskorridorer och gröna stråk kan påverkas. Nya broar föreslås till Pärlälvens fjällurkogss naturreservat.
Kulturmiljö	Den planerade markanvändningen berör riksintressen för kulturmiljövården vid Porjus, Kvikkjokk och Voullerim. Fornlämningar kan påverkas av planförslaget. Flera av de utvecklingsområden som föreslås i byarna är utpekade i Norrbottens kulturmiljöprogram.
Mark, vatten och resurshållning	
Hushållning med naturresurser (jordbruksmark, skogsmark, våtmarker)	Jordbruksmark, våtmark och skogsmark tas i anspråk för bland annat nya verksamheter. I Jokkmokks kommun finns fem områden av riksintresse för värdefulla ämnen eller material: Järnmalmfyndigheter i Kallak, för magnesit i Rakas och Äpartjokka, för wollastonit i Lantanjarkka och för kalksten i Norvijaur. Planförslaget prioriterar riksintresse för rennäring framför riksintresse värdefulla ämnen eller material vid Kallak.
Yt- och grundvattenkvalitet	Den planerade markanvändningen leder till ökade dagvattenflöden och ökade mängder dagvattenrelaterade föroreningar. En ökad föroreningsbelastning kan äventyra miljö kvalitetsnormer (MKN) och försämra den ekologiska statusen för berörda vattenförekomster. Utredningsområden för verksamheter kan påverka våtmarker samt föranleda åtgärder och verksamheter i vatten (vattenverksamhet enligt 11 kap. 3 § miljöbalken). Exploatering kan ge upphov till förändrade vattenförhållanden på grund av dränering och hårdgjorda ytor, vilket kan påverka grundvattenbildning och de ekologiska systemen. Det kan även få lokala konsekvenser genom sänkning av grundvattenytan. Kvikkjokk vattenskyddsområde kan beröras av den planerade markanvändningen.
Rekreation och friluftsliv	Den planerade markanvändningen fokuserar på att bevara och utveckla viktiga områden för rekreation och friluftsliv.
Rennäring	Den planerade markanvändningen berör områden av riksintresse för rennäringen och påverkar viktiga funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser.

Miljöaspekter som inte utgör betydande miljöpåverkan (BMP)

En miljökonsekvensbeskrivning ska fokusera på planens betydande miljöpåverkan.

Miljökonsekvensbeskrivningens ämnesavgränsning har efter utfört avgränsningsråd med Länsstyrelsen i Norrbottens län avgränsat bort följande aspekter:

- **Säkerhetsrisker med anledning av energiinfrastruktur** – Inom kommunen planeras för ny vätgasledning. Säkerhetsrisker så som elektromagnetiska fält, explosion och induktion hanteras inom ramen för separata tillståndsprövningar. Översiktsplanen anger att nya kraftledningar i så hög grad som möjligt ska samförläggas och avstånd till bebyggelse ska följa Svenska Kraftnäts rekommendationer. Kommunen anger också att Svenska Kraftnäts rekommendationer om skyddsavstånd till kraftledning vid planering av nya bostäder, skolor och förskolor ska följas. Planering av ny energiinfrastruktur och tillhörande anläggningar bör ske samordnat och i dialog mellan berörda aktörer.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- **Översvämning, ras och skred** – Flera utredningsområden berörs av risker för ras och skred. Kommunens ställningstaganden att bostäder, verksamheter och infrastruktur ska lokaliseras och utformas så att de tar höjd för klimatrelaterade risker och förändrade vattenflöden, medför att betydande miljöpåverkan inte bedöms uppstå. Bebyggelse ska undvikas i områden med risk för översvämning, ras eller skred.
- **Förorenad mark** – Ingen utveckling föreslås inom områden med idag känd föroreningsituation.
- **Farligt gods** – Ingen utveckling föreslås inom skyddsavstånd för farligt gods.
- **Buller** – Ingen utveckling föreslås där risk för överskridande av bullervärden uppstår.

Riksintressen och skyddade områden

Enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (MB) kan områden av särskild betydelse ur ett nationellt perspektiv vara av riksintresse. De omfattar delar av våra kuster, fjäll och älvar. Översiktsplanen bedöms inte påverka följande riksintressens värden på något betydande sätt:

Miljöbalkens 3 kapitel:

- Riksintresse för naturvård
- Riksintresse för friluftsliv
- Riksintresse för yrkesfiske
- Riksintresse totalförsvaret
- Riksintresse kommunikationer
- Riksintresse för energiproduktion vindkraft

Miljöbalkens 4 kapitel:

- Riksintresse för obrutet fjäll
- Riksintresse för rörligt friluftsliv

Områden av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra, skada eller motverka dem. Föreslagen markanvändning medför inte åtgärder som påtagligt kan skada riksintressena och hanteras därför inte vidare i denna MKB.

Natura 2000

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden med syfte att skydda värdefulla naturtyper samt växt- och djurarter. Verksamheter och planer som riskerar att ha betydande påverkan på dessa områden kräver tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB. Det gäller även verksamheter som ligger utanför Natura 2000-områden, men som ändå riskerar ge en betydande påverkan på miljön inom området.

Inom Jokkmokks kommun finns ett flertal landområden som ingår i Natura 2000. De flesta är också skyddade som naturreservat eller nationalparker. Dessutom berörs Jokkmokks kommun av käll- och biflöden till Råne älv och Pite älv, som också är Natura 2000-områden.

Översiktsplanen bedöms inte påverka några Natura 2000-områden negativt. Natura 2000-områdena ligger inom användningen Natur och Friluftsliv där en restriktiv hållning gentemot ny bebyggelse gäller.

4 Alternativ

Enligt 6 kap. miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) identifiera, beskriva och bedöma rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd. Den ska också innehålla uppgifter om miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett så kallat nollalternativ. I denna MKB redogörs för två alternativ – nollalternativet och planförslaget då det inte bedöms finnas några andra rimliga alternativ.

Nollalternativ

Enligt miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning till en plan alltid innehålla en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet ska sedan jämföras mot övriga alternativ som tas fram. Nollalternativet är således ett jämförelsealternativ som ska beskriva den framtida utvecklingen av området om planförslaget inte genomförs och ska inte förväxlas med ett nuläge, även om de vid somliga tillfällen kan vara lika till innehållet. Nollalternativet beskrivs för de miljöaspekter som genomförandet av planen kan antas medföra betydande effekter för.

Nollalternativet speglar en trolig utveckling där Jokkmokks nya översiktsplan inte antas och genomförs. Planeringen vilar i stället på befintlig översiktsplan från 2011, gällande LIS-plan, tidigare framtagna och pågående detaljplaner, samt sannolika kommande beslut om markanvändning via tillståndsprövningar av olika slag (exempelvis om vindkraft, kraftledningar, gruvor och vätgasledningar). Eftersom den gällande översiktsplanen från 2011 inte längre speglar kommunens syn på utredningsområden för verksamheter, bostäder, vindkraft och inte har med frågan om vätgasanläggningar, ger den en svag vägledning för efterföljande beslut om mark- och vattenanvändning. Gällande översiktsplan saknar utvecklingsområden för såväl bostäder som verksamheter och testverksamhet. I stället föreslås stora områden för vindbruk i den södra delen av kommunen. Kommunen är idag restriktiv till etablering av vindkraftverk, varpå nya vindkraftsområden sannolikt uteblir oberoende av alternativ.

Planförslag

Planförslagets utvecklingsinriktning redovisas i Figur 2 som illustrerar övergripande inriktning för bebyggelse, grönstruktur, kommunikationer och infrastruktur.

Planförslaget omfattar en digital mark- och vattenanvändningskarta med ställningstaganden för olika sorters markanvändning. Utredningsområden för bostäder utgörs av mindre ytor inom eller i anslutning till befintlig bebyggelse i Jokkmokk, Kvikkjokk, Kåbdalis och Porjus. Några LIS-områden längs Lilla Luleälven markeras också som utredningsområden för bostäder. Kommunens LIS-plan ska fortsätta gälla. LIS-planen omfattar totalt 53 områden som kommunen bedömer kan vara lämpliga för landsbygdsutveckling genom att medge nya bostäder nära vatten och viss verksamhet.

Landsbygden redovisas utifrån sin karaktär som tätbebyggd landsbygd, glesbebyggd landsbygd eller natur- och friluftsliv. I den tätbebyggda landsbygden är kommunen positiv till nya bostäder. Inom glesbebyggd landsbygd ser kommunen en utvecklingspotential för areella näringar och kommunen är här positiv till utvecklad besöksnäring samt småskalig bostadsutveckling inom befintliga byar. Natur- och friluftsliv utgör skyddad natur tillsammans med områden som kommunen ser som viktiga för friluftslivet. Kommunen är positiv till att tillgängliggöra den skyddade naturen för besökare och rekreation.

De markanspråk för ändrad användning (utredningsområden) som har störst ytanspråk är verksamheter och industri, testverksamhet och energistråk (ny vätgasledning). Testområdena berör sjöar söder om Jokkmokk tätort samt mellan Jokkmokk och Vuollerim. I utvecklingsinriktningen markeras elintensiva stråk – här finns god tillgång på el och därmed möjlighet för elintensiva verksamheter. Öster om Stora Luleälven föreslås ett

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

utredningsområde för ny vätgasledning. Ytkrävande utredningsområden för verksamheter och industri föreslås norr om Jokkmokks tätort, samt ett område för vätgasproduktion i anslutning till Vuollerim.

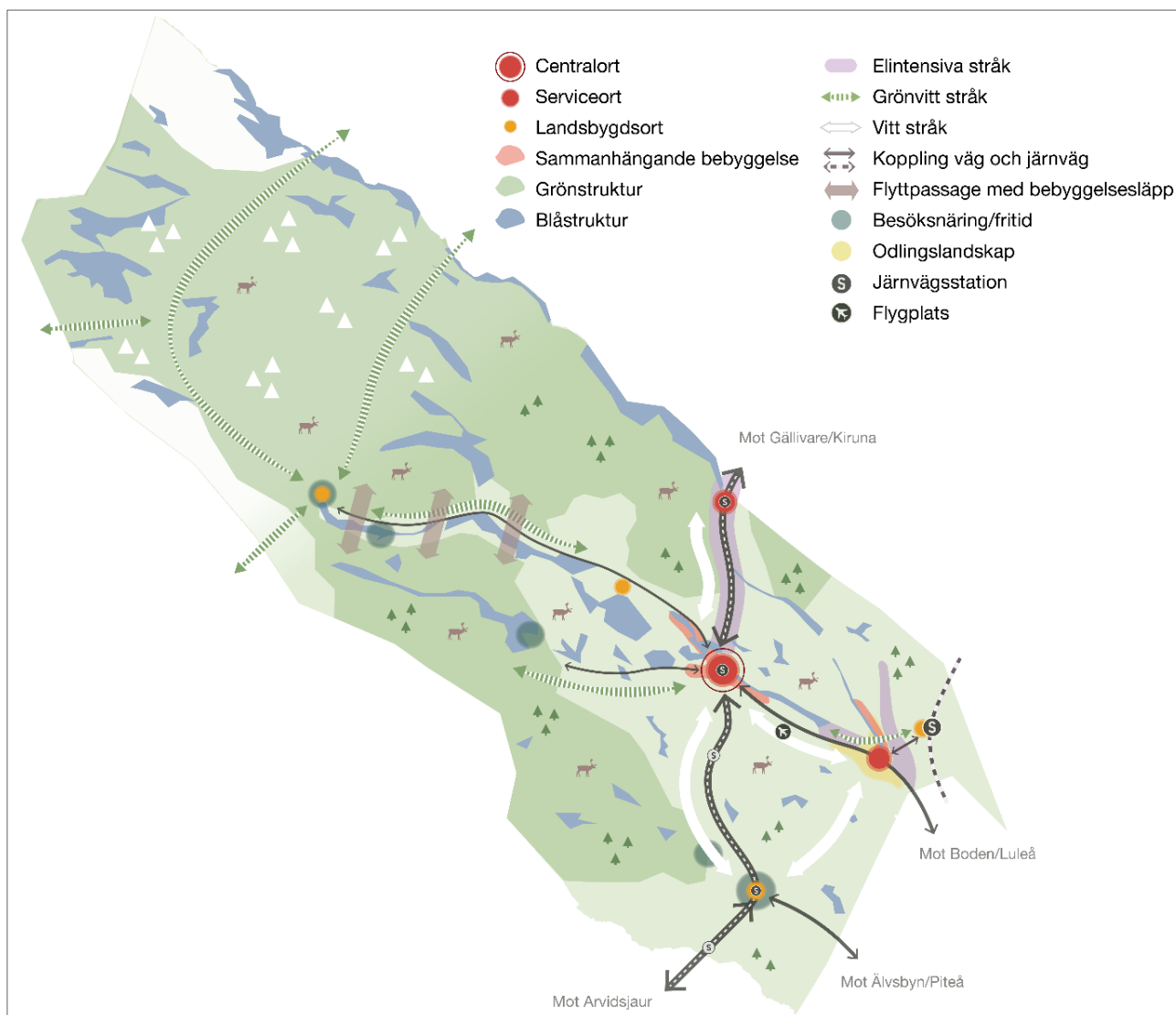
Förändringar av planförslaget inför granskning

Mellan samråd och granskning har planförslaget reviderats enligt följande:

- Nytt utredningsområde för industri/verksamhet (elintensiv verksamhet) har tillkommit intill Messauremagasinet.
- Testområden vid Järtasjön och Västra Ållojaure har utgått.
- Utredningsområde för verksamhet/industri vid Porjus har utgått.
- Utredningsområden för verksamhet/industri Stormyren (Vaikijaur/Ållojaur) och Norrvik (Vuollerim) har minskats i sin omfattning.
- Ställningstaganden om ras- och skredrisker samt om heliskiing har tillkommit.
- Ställningstagande har tillkommit om att kommunen är negativ till riksintresse för värdefulla ämnen eller material vid Rakas, Äpartjkka, Lantanjarkka och Norvijaur.
- Förtydligande av kommunens syn på hur rennärigen påverkas av en gruva i Kallak.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Figur 2. Geografisk utvecklingsinriktning, ny översiktsplan för Jokkmokks kommun.

5 Effektbedömning

I detta kapitel redovisas förutsättningar och effekter för de aspekter som bedöms få betydande miljöpåverkan eller annan slags påverkan, av ett genomförande av översiktsplanen. Både ekologiska, sociala och ekonomiska effekter redovisas. Rennäring behandlas i ett eget avsnitt då effekterna kan anses vara både ekologiska, sociala samt ekonomiska.

Redovisade miljöaspekter behöver utredas vidare i samband med efterföljande detaljplanering eller andra tillstånd för att förstärka positiva effekter samt motverka negativa effekter.

Ekologiska effekter

Landskapsbild

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Förtätning ska ske ansvarsfullt genom att grönområden för rekreation, motion, naturvärden samt kulturmiljövärden samtidigt tillvaratas.
- ❖ All planering och byggande ska utgå från platsen för att stärka, bevara och utveckla Jokkmokks kommuns karaktär och identitet.
- ❖ Kommunen ska eftersträva en god arkitektonisk och konstnärlig utformning samt en god helhetsverkan vid ny- och ombyggnation.
- ❖ Kommunen ska ha en hög ambition i utformning och utveckling av offentliga rum och mötesplatser.
- ❖ Grönska och växtlighet ska finnas på offentliga platser och i gatumiljöer.
- ❖ Kommunen ska sträva efter att höja attraktiviteten i det offentliga rummet och tillskapa mötesplatser som bjuder in till olika aktiviteter anpassade efter årstiderna.
- ❖ Kommunen bedömer att vindkraftsetableringar inte är lämpliga inom kommunens gränser. Däremot är kommunen positiv till att pröva enskilda mindre vindkraftverk där så kan bedömas lämpligt.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun har en unik blandning av samisk kultur och storslagen natur och består till stor del av skogsmark och fjällområden, där många internationella, nationella, regionala och lokala intressen ska beaktas. Skogen och naturen utgör en central del av Jokkmokks karaktär och själ. I kommunen finns möjlighet till en varierad livsmiljö i såväl centralorten, tätorter som på landsbygd och glesbygd i storslagen natur. Jokkmokks kommun gränsar till Gällivare, Boden, Älvsbyn, Arvidsjaur och Arjeplog på svenska sidan, och Fauske, Sørfold, Hamarøy och Tysfjord på norska sidan.

Jokkmokks kommuns fjällvärld täcker en betydande del av kommunens yta och nationalparken Sarek, en av kommunens fyra nationalparker, betraktas i dag som Europas sista kvarvarande vildmark. I västra delen av kommunen dominerar det storslagna fjällskapet platsens upplevelse. I öster ligger flera av områdena vid mindre sjöar eller älvlandskap omgivna av låga granbevuxna berg och enstaka jordbruksbebyggelse. Vid några av platserna finns en etablerad bebyggelse av olika karaktär.

Historiskt har byar och samhällen i Jokkmokk till en början vuxit fram i närheten av bra betesmarker och fiskevatten samt utifrån behovet av mötes- och handelsplatser och därefter utifrån förutsättningar för jordbruk och fast boende. Senare samhällen har vuxit fram utifrån skogsbrukets, järnvägens och vattenkraftens arbetskraftsbehov. Större delen av bebyggelsen ligger i anslutning till sjöar och vattendrag.

Miljöeffekter

*Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen medföra **negativa effekter** för landskapsbilden. Bedömningen grundar sig på att stora områden för verksamheter står i kontrast till omgivande landskap. Etablering av verksamheter och vätgasledningar medför fragmentering av området vars ingrepp har en påverkan på upplevelsen av vardagslandskapet (visuell störning). Omfattning av effekterna bedöms bero på hur väl verksamheterna integreras med omgivningen och hur energiinfrastrukturen dominerar landskapet – var de förläggs, vilka åtgärder som vidtas för att minska barriäreffekterna och huruvida befintlig terräng följs eller inte är avgörande i bedömningen.*

Föreslagen markanvändning medför exploatering av stora markytor till förmån för olika sorters verksamheter och energistråk (vätgasledningar). Det är främst dessa etableringar som påverkar landskapsbilden. Även ytor för bostadsbebyggelse och nya broar över Kamajäckå respektive Tarraätno pekas ut. Översiktsplanen förespråkar främst småskalig bostadsbebyggelse, förtätning och att spridd bebyggelse helt ska undvikas i glesbebyggd landsbygd.

Störst påverkan på landskapsbilden bedöms utveckling av nya verksamhetsområden medföra. Detta gäller främst Stormyren verksamhetsområde, Norrvik verksamhetsområde och Björknäs verksamhetsområde samt biltestverksamheter intill befintligt testverksamhetsområde vid Skabrams omland samt på och väster om sjön Sör-Tjalmejaure. Efter samrådet har ytanspråket för verksamhetsområdet vid Stormyren och Norrvik minskats för att anpassas till rennäringens intressen och till kända, höga naturvärden. Samtidigt har ett nytt utredningsområde för elintensiv verksamhet tillkommit intill Messauremagasinet.

När stora ytor av oexploaterad naturmark tas i anspråk, kan det ha en betydande påverkan på landskapsbilden, särskilt om verksamheterna är stora och dominerar i landskapet. Detta medför också påverkan på vyer och utblickar som är viktiga i landskapet, i detta fall vid sjöarna och det skogliga landskapet. Tillskott av nya strukturer och vägar förändrar också landskapets utseende.

Broar kan påverka upplevelsen av landskapet både negativt och positivt. Genom omsorgsfull gestaltning, placering och materialval kan en bro ge nya utblickar över landskapet, harmonisera med sin omgivning och bidra till ett områdes karaktär.

Nya vätgasledningar fragmenterar landskapet. Infrastrukturen förläggs i mark vilket förutsätter en trädfri korridor i företrädesvis oexploaterade skogsområden. Kraftledningarna i sin tur utgörs av stora anläggningar som är synliga på långt håll och dominerar landskapsbilden. Utveckling av vätgasledningar påverkar i viss mån upplevelsen av vardagslandskapet [1] för bland annat boende och andra som vistas i närmiljön, men inte i lika stor omfattning som en utveckling av kraftledning skulle medföra. Vätgasledningens påverkan på landskapsbilden i Jokkmokks kommun hanteras mer i detalj inom ramen för separata tillståndsprövningar.

De negativa effekterna på landskapsbilden mildras genom översiktsplanens ställningstaganden om landskapsbilden. Översiktsplanen anger att förtätning ska ske ansvarsfullt med hänsyn till bland annat natur- och kulturvärden och att all planering och byggande ska utgå från platsen för att stärka, bevara och utveckla Jokkmokks kommuns karaktär och identitet. Konsekvenserna mildras också av kommunens restriktiva hållning till vindkraftsetableringar.

Naturmiljö

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Nationalparkerna, världsarvet och den skyddade naturen ska tillgängliggöras på ett varsamt sätt för kommuninvånare och besökare.
- ❖ Vid reservatsbildning bör endast miljöer med höga naturvärden inkluderas. Miljöer med icke-inhemsk art bör exkluderas.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- ❖ Kommunens hållning är att ytorna för storskaligt skogsbruk inte ska öka och att småskaligt skogsbruk bör prioriteras.
- ❖ Inom ekologiskt känsliga områden ska skogsbruk bedrivas med särskild hänsyn.
- ❖ Tätortsnära naturområden och naturområden viktiga för det rörliga friluftslivet ska skyddas från avverkning.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun har en rik och unik naturmiljö med stora opåverkade områden och höga naturvärden. Nästan hela fjällmiljön utgörs av skyddad natur som nationalparker, riksintresse för naturvärden och naturreservat. I kommunen finns bland annat fyra nationalparker och cirka 70 naturreservat, varav ett, Vuollerimskogen, är kommunalt.

Fjällområdet består av en mängd olika naturtyper. Glaciärer och vattendrag, hedar och myrmarker, dalgångar, fjällskogar och kalvfjäll som tillsammans ger en varierad livsmiljö för arter. Kommunen värnar sin natur och denna ska tillgängliggöras på ett varsamt sätt för både kommunens invånare och för besökare. På vilket sätt avgörs av naturområdenas förutsättningar och skydd.

Skog

Skogarna i Jokkmokks kommun tillhör den nordliga taigan och den vanligaste skogstypen är barrskog med tall och gran. I kommunen finns stora arealer produktiv skogsmark; skog som växer tillräckligt bra för att det ska gå att bedriva skogsbruk. Improduktiv skogsmark utgörs av exempelvis fjällbjörkskogar, hållmarksskogar och skogar på myrar. På grund av det kalla klimatet tillhör skogarna i kommunen bland de minst produktiva i landet. Skogsbruket kom relativt sent till Norrbotten och även om det storskaliga kalhyggesbruket under 1950-talet kom samtidigt som för resten av landet finns det fortfarande mycket gammal skog kvar i Jokkmokks kommun. Dessa gamla skogar hyser naturvärden som brukade skogar saknar. En stor del av denna skog är skyddad som exempelvis naturreservat. Fjällnära skogar och de mer ursprungliga skogarna hyser de högsta naturvärdena.

Våtmarker

Ramsarkonventionen är en internationell konvention för skydd av värdefulla våtmarker. Sverige skrev på konventionen 1974. Den omfattar hållbart nyttjande och bevarande av våtmarker, sjöar, vattendrag och grunda havsområden. I Jokkmokks kommun finns två ramsarområden – Laidaure och Rappomyran.

Jokkmokks kommun har stora arealer våtmark. Våtmarkerna har stor variationsrikedom och är värdefulla för såväl arter beroende av våta miljöer som arter i kringliggande ekosystem. Våtmarker är även viktiga för att begränsa klimatförändringarna då de har en förmåga att binda och lagra kol och skydda mot både översvämning och torka. De har på så sätt flera funktioner som reglerande ekosystemtjänst. Våtmarker är även viktiga för rennäringen, bland annat är myrmarken bra betesland under stora delar av året.

Nationalparker, naturreservat och världsarv

Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten skyddas som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. Nationalpark är det starkaste skydd ett område kan få. Marken inom nationalparkerna ägs av staten. I Jokkmokks kommun finns fyra nationalparker – Padjelanta, Muddus, Stora Sjöfallet och Sarek.

Alla nationalparkerna är en del av världsarvet Lapponia, som delvis är världsarv med anledning av dess höga naturvärden. Området är ett framstående exempel på hur jorden har utvecklats framför allt geologiskt, och hur ekologiska och biologiska förändringar sker idag. Här finns även enastående naturfenomen med exceptionell naturskönhet liksom betydelsefulla naturliga lokaler för att skydda biologisk mångfald. Hela världsarvet, som ligger i både Jokkmokks och Gällivares kommun, omfattar 9 400 kvadratkilometer med geologiska, ekologiska och kulturella värden i en storslagen natur.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Här finns också Pärälvens fjällurskog som utgör Natura 2000-område. Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och/eller arterna på biogeografisk nivå, det vill säga för hela nätverket.

Pärälvens fjällurskog (SE0820156) har pekats ut som Natura 2000-område på grund av sina vidsträckta ytor av sammanhängande orörd natur. Mosaiken av skogar, hedar, våtmarker, sjöar och vattendrag har under lång tid utvecklats fritt genom främst naturliga processer som succession och naturliga störningar, till exempel storm, brand och varierande vattenflöden. Området har även påverkats och formats av ett hållbart renbete under århundranden. Den mänskliga påverkan har varit låg och området utgör en bevarad rest av det naturliga landskapet.

Strandskydd

Sveriges stränder vid sjöar, vattendrag och hav är skyddade. Det generella strandskyddet är 100 meter från strandlinjen. På vissa ställen kan utvidgat strandskydd beslutas, upp till 300 meter. I Jokkmokks kommun finns i nuläget inget utökat strandskydd.

LIS – Landsbygdsutveckling i strandnära områden

År 2014 antogs Jokkmokks första LIS-plan där 31 LIS-områden pekades ut. 2021 kompletterades den med ytterligare 22 LIS-områden (Ramböll, 2021). LIS-planen är en viljeinriktning för kommunens framtida användning av strandområden vilket ger ett mer ändamålsenligt strandskydd som beaktar behovet av utveckling i Jokkmokks kommun. En viktig del i utpekandet av LIS-områden är att kommunen vill utveckla den tätortsnära landsbygden inom pendlingsavstånd till befintliga orter. De flesta områdena är utpekade vid Lilla och Stora Luleälven där det har funnits bebyggelse sedan en lång tid tillbaka. Längs Lilla och Stora Luleälven finns också utbyggda vägnät och övrig infrastruktur, tätorter och service som kan gynnas av fler bostäder och anläggningar.

Kommunen har beslutat att inga nya tillägg kommer göras i samband med denna översiktsplan, utan den antagna LIS-planen ska fortsätta gälla i sin helhet.

Miljöeffekter

*Sammantaget bedöms föreslagen markanvändning medföra **negativa effekter** för naturmiljön. Bedömningen grundar sig på att bostadsutveckling föreslås i strandnära områden och att stora ytor oexploaterad naturmark (företrädesvis skogsmark) pekas ut i planen till förmån för utbyggnad av verksamheter/industri och energistråk (vätgasledning). En exploatering utifrån planens intentioner medför att funktioner gynnsamma för den biologiska mångfalden försvinner, och att barriäreffekter uppstår som i sin tur riskerar att påverka ekologiska spridningssamband när landskapet fragmenteras.*

Översiktsplanens utvecklingsinriktning innebär en exploatering av stora ytor skogs- och våtmarker med inslag av flera mindre sjöar i kuperade terrängar. LIS-områden pekas också ut med bebyggelse inom strandskyddszoner och det föreslås nya bro över Kamajåkkå respektive Tarraätno till Natura 2000-området Pärälvens fjällurskog. Den exploatering och förändrade markanvändning som planen medför riskerar att ta bort utrymmen som utgör viktiga livsmiljöer för växter och djur, skapa barriärer för djur och växters möjlighet till spridning (ekologiska spridningskorridorer) och därmed leda till lokal förlust av biologisk mångfald.

Efter samråd har utredningsområdet för verksamhet/industri i Porjus utgått och utredningsområden för Stormyren verksamhetsområde och Norrvik verksamhetsområde har avgränsats geografiskt. Norrviks verksamhetsområde har minskats i sin omfattning så att höga naturvärden inom naturreservatet Vuollerimravinererna helt undantas. Samtidigt har det tillkommit ett nytt utredningsområde för elintensiv verksamhet intill Messauremagasinet. Området är sedan tidigare kraftigt påverkat, men utredningsområdet omfattas av skogsmark. All skogsmark är viktig för att bibehålla biologisk mångfald.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Den föreslagna markanvändningen är anpassad efter idag kända naturmiljöer och artförekomster. Värderingen av hur omfattande effekterna kan bli och eventuella kumulativa effekter som uppstår beror på hur kommande exploateringar utformas. Detta gäller exempelvis placering av bro till Pärälvens naturreservat och etablering av ytkrävande verksamheter. När det finns tillgång till underlag om ett områdes värde och förekomst av skyddsvärda och/eller skyddade arter enligt artskyddsförordningen, kan åtgärder och justeringar genomföras efter respektive områdes förutsättningar och negativ påverkan kan mildras eller undvikas helt. Negativa effekter för naturmiljön mildras av att exploatering ska ta hänsyn till naturvärden som förekommer i området, samt av att kommunen är negativ till riksintressen för värdefulla ämnen eller material sker ingen utveckling på naturmark.

Planering och utbyggnad av vätgasledningar genomförs inom separata processer, fristående från kommunal planering och aktuell översiktsplan. Vätgasledningens sammanlagda effekter på naturmiljön och eventuellt förekommande skyddade djur, fåglar och växter bedöms därför endast på en principiell, översiktlig nivå inom ramen för denna hållbarhetsbedömning. Effekter och konsekvenser av nya ledningar kommer att beskrivas mer i detalj inom ramen för separata tillståndsprövningar.

Kulturmiljö

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunen ser positivt på bevarande och brukande av kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader.
- ❖ Ny bebyggelse, eller ändring av befintlig bebyggelse, inom eller i anslutning till värdefulla kulturmiljöer ska anpassas och ta hänsyn till platsens värden och karaktär.
- ❖ Vid plan- och lovärenden ska kulturhistoriska värden bevaras, tas tillvara och utvecklas.
- ❖ Kommunen tillgodoser riksintressen för kulturmiljövården genom att säkerställa att de beaktas vid fortsatt planering och byggande.
- ❖ Det samiska kulturarvet och dess lämningar är viktiga att bevara.
- ❖ Kommunen vill bidra till att skapa goda förutsättningar för att behålla en levande landsbygd och därmed bevara värdefulla kulturvärden.
- ❖ På landsbygden bör ny bebyggelse placeras i traditionella lägen och som naturliga kompletteringar av befintlig bebyggelse.
- ❖ Kommunen ska verka för god tillgänglighet till kommunens kulturmiljöer.
- ❖ Kommunen bör ta fram ett kulturmiljöprogram.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun har varit bebodd i tusentals år vilket har satt spår i landskapet. Värdefulla miljöer i kommunen vittnar om den tusenåriga samiska kulturen, vattenkraftens utbyggnad och expansion under 1900-talet, nyttjandet och brukandet av skogen, rennäringen och fisket, järnvägens utbyggnad och 1900-talets befolkningsökning och inflyttning. Spåren efter mänsklig aktivitet i kulturlandskapet visas bland annat i den stora mängd fornlämningar som finns registrerade i kommunen.

I norra delen av kommunen ligger Laponia, ett världsarv utsett av UNESCO 1996 för både dess kulturvärden och naturvärden. Världsarvet är ett samiskt kulturlandskap med flertusenåriga spår av mänsklig verksamhet. Det är ett av de bäst bevarade exemplen på ett nomadområde i norra Skandinavien och innehåller bosättningar och betesmarker för stora renhjordar. Inom Laponia finns flera utpekade kulturmiljöer, många kopplade till rika fornlämningsmiljöer och samiska livsmiljöer.

Områden av riksintresse för kulturmiljövården

I kommunen finns tio områden med kulturvärden som är av så stort nationellt intresse att de pekats ut som riksintresse. I Jokkmokks kommun omfattas riksintressena av områden med unik eller särskild betydelsefull

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

kulturhistoria med bland annat förhistoriska fornlämnings- och fångstmiljöer, gruvmiljöer, bruksmiljöer, samiska vistelsemiljöer och bymiljöer. Tre områden av riksintresse för kulturmiljövården berörs geografiskt av översiktsplanens planerade utveckling:

- ❖ *Kvikkjokks by (Huttán)* [BD 21]. *Motivering:* Bruksmiljö med lämningar från brukstiden under 16- och 1700-talen. En komplex miljö som bland annat belyser den svenska centralmaktens anspråk på fjällvärlden under 1600-talet. Nybyggarmiljö som utvecklats till en turistort med anläggning från den tidiga turismens tid till idag.
- ❖ *Porjus Kraftstation och samhälle* [BD 20]. *Motivering:* En kraftverksmiljö, Sveriges enda helt bevarade kraftverkssamhälle med vattenkraftstation av stort teknikhistoriskt intresse. Samhället speglar väl en successiv utveckling av vattenkraften från 1910 fram till idag.
- ❖ *Vuollerim* [BD 19]. *Motivering:* Pedagogiskt och vetenskapligt värdefull förhistorisk fångstmiljö med en 6000 år gammal basboplats vid sammanflödet av Lilla och Stora Lule älvar.

Påverkan på riksintressen innebär att det finns en nationellt utpekad kulturmiljö som behöver skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess kulturhistoriska värden. Generellt gäller att ett ingrepp som innebär att ett område förlorar de värden som motiverat dess utpekande ska bedömas som påtagligt skadligt (Allmänna råd, Naturvårdsverkets författningssamling, NFS 2005:17). Det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som återspeglas i miljön ska vara läsbart även efter en förändring.

Regionalt utpekade miljöer

Norrbottnens kulturmiljöprogram (Länsstyrelsen Norrbotten, 2010) pekar ut 220 kulturmiljöer i regionen som prioriteras ur ett regionalt perspektiv för insatser avseende bevarande, dokumentation, information och tillgängliggörande. Av dessa är 27 miljöer utpekade inom Jokkmokks kommun varav fyra berörs av eller ligger i anslutning till föreslagen markanvändning: Jokkmokk, Kvikkjokk, Porjus och Vuollerim.

Jokkmokk

Jokkmokk är en gammal bo- och handelsplats och samerna förlade tidigt sina vintervisten här. Alltsedan medeltiden har det bedrivits handel på platsen, och i början av 1600-talet utsågs Jokkmokk till handels- och kyrkoplats där den årliga marknaden hållits sedan dess. Jokkmokks stadsplan upprättades 1886 med en rutnätsplan med tre torg, stadsplanen karaktäriserar tätorten än idag. Det finns flera välbevarade byggnader från sekelskiftet 1800/1900. Detta ger sammantaget Jokkmokk ett högt kulturhistoriskt värde. Kommunen anser det viktigt att Jokkmokks karaktär och identitet tas tillvara och utvecklas samtidigt som ortens historia och miljöer fortsatt är läsbara och tillvaratagna.

Kvikkjokk

Kvikkjokks historia som by har sin grund i det silververk som etablerades i början av 1660-talet sedan silvermalm hittats i Alkavare och Kedkevare i Jokkmokksfjällen. Kvikkjokks by (Huttán) är en komplex miljö med lämningar från bruksperioden, bebyggelse och slätterängar från nybyggerperioden. Här finns också turistanläggningar i form av STF:s turiststation från 1920-talet och den 100 år gamla Kungsleden som tillsammans representerar den tidiga turismens tid fram till idag. Området omfattas även av riksintresse för kulturmiljövården vilket sammantaget ger kulturmiljöerna i Kvikkjokks äldre by ett högt kulturhistoriskt värde.

Porjus

Porjus växte fram i och med vattenkraftsutbyggnaden och är ett genomplanerat mönstersamhälle med bevarad kåkbebyggelse, egnahemsområde, kraftstation och personalbostäder, vilket ger orten en bruksliknande karaktär. En del värdefulla hus har rivits i början på 2000-talet. Bebyggelsen kan dock fortfarande tydligt berätta om kraftverkssamhällets historia och det kulturhistoriska värdet är fortfarande stort trots att det har minskat genom de rivningar av hus som gjorts. Kraftstationen i Porjus anlades under ett dynamiskt skede i elektrifieringen av Sverige under 1900-talets början. Byggnaden har mycket högt kulturhistoriskt- och industrihistoriskt värde och är skyddat som byggnadsminne. Hela miljön omfattas av riksintresset för kulturmiljövården.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Vuollerim

Vuollerim som plats har i flera tusen år dragit till sig människor på grund av goda förhållanden för jakt, fiske och fångst. För ca 6 000 år sedan låg detta område på en udde och holme i sammanflödet av två älvar; Stora och Lilla Luleälven och utgjorde ett mycket lämpligt boplatsläge. Platsens geografiska läge mellan älvarna gjorde att en tidig handel kunde förekomma, där även omgivande rensköttsel utgjorde möjligheter till utbyte av varor. Området i Vuollerim har en av de mest noggrant undersökta stenåldersboplatser som finns i Norrbotten. Kulturmiljön har ett högt kulturhistoriskt värde och är riksintressant.

Byggnadsminnen

En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde, får enligt kulturmiljölagen (KML) förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen. För statliga byggnadsminnen är det Riksantikvarieämbetet som har tillsynsansvar.

I kommunen finns tre byggnadsminnen; Bio Norden inne i Jokkmokks tätort, Porjus kraftstation och Vaisaluokta kyrkkåta i norra delen av kommunen samt två statliga byggnadsminnen; Axel Hambergs forskarhyddor i Sareks nationalpark och Armé batteriet Bomyrberget söder om Vuollerim.

Fornlämningar

I kommunen finns över 6 000 registrerade lämningar. Här finns även stora områden med få kända fornlämningar. Det behöver inte betyda att dessa områden saknar fornlämningar. Stora delar av Jokkmokks kommun är inte systematiskt fornminnesinventerat och därför är kunskapen om eventuella fornlämningar i dessa områden låg.

I Norrbottens kulturmiljöprogram pekas flera viktiga fornlämningsmiljöer ut innehållande gravar, fångstgropssystem och boplatslämningar från stenålder till järnålder i exempelvis Vuollerim, Purkijaure (Burgávrrre), Guhkesvágge, Gárásj (Karats) och Badjelánnda.

Miljöeffekter

*Sammantaget bedöms föreslagen markanvändning medföra **försumbara effekter** för kulturmiljön. Bedömningen grundar sig på att översiktsplanen i mycket stora delar undviker exploatering i större sammanhängande områden där värden för kulturmiljö är prioriterade. Kulturhistoriska värden kan på så vis bevaras, tas tillvara och utvecklas och tjäna som en resurs.*

Planförslaget bedöms i huvudsak stödja miljöaspekten kulturmiljön, med viss risk för målkonflikter kopplade till utveckling av nya bostäder och verksamheter. Tillskottet av ny bebyggelse, infrastruktursatsningar och nya verksamhetsområden ska enligt översiktsplanen koncentreras till ett fåtal utvecklingsområden i Jokkmokks tätort med omnejd samt i Kvikkjokk, Kåbdalis och Porjus. Inom dessa områden finns fornlämningar, riksintressen, byggnadsminnen och utpekade kulturmiljöer med kulturhistoriskt värde som kan komma att påverkas av förändrad markanvändning.

I Kvikkjokk föreslås utredning av en broförbindelse över Kamajákkå där fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar kan påverkas. Bostadsutveckling i Jokkmokk, ytkrävande områden för biltestverksamhet runt sjöarna kring orten samt energistråk för ny vätgasledning, föreslås i områden med fornlämningar, framför allt boplatslämningar. Det får bedömas som sannolikt att påverkan på fornlämningar och andra kulturlämningar inte kommer att kunna undvikas helt i samband med genomförandet av de förslag som ges i översiktsplanen. Med anledning av att kommunen inte systematiskt har fornminnesinventerats, ökar sannolikheten för påverkan då att okända lämningar kan finnas i markerna. Utpekade LIS-områden kommer medföra samma effekt som för nya utvecklingsområden; påverkan på fornlämningar kommer förmodligen inte kunna undvikas helt. Med kommunens ambition att man ser positivt på bevarande och brukande av kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader, behöver dock inte enbart negativa effekter nödvändigtvis uppstå. Värden kan förloras men ny kunskap och ökad förståelse för vår historia kan också erhållas vid borttagande. Fornlämningar ger en historisk dimension till landskapet och bör ses som en

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

resurs. De kan med fördel nyttjas i planering eftersom de kan vara målpunkter för rekreationsstråk och gröna miljöer.

Utpekade byggnadsminnen berörs inte av översiktsplanens förändrade markanvändning och därmed uppstår heller ingen påverkan. Ingen utveckling föreslås i översiktsplanen inom världsarvet Lapponia.

Översiktsplanen har goda ambitioner kopplade till Jokkmokks kulturmiljövärden, vilket visar kommunens medvetenhet om befintliga kulturhistoriska värden. De direkta effekterna av ställningstagandena är att kulturmiljön kommer att lyftas fram och värderas vid handläggning av åtgärdsförslag och bygglov och att historiska miljöer bevaras. Det kan i sin tur berika upplevelsevärden vid rekreation och öka både kunskap och förståelse för vår historia. Det kan också generera turism och vara positivt för besöksnäringen i kommunen. Kommunens intention att ta fram ett kulturmiljöprogram kommer att bidra till att tydligt definiera geografiska områden som stärker kommunens kulturvärden ytterligare och ökar chanserna att kulturmiljöer bevaras och tillvaratas i framtiden. Risken för succesiv förvanskning (kumulativa effekter) kommer därmed att minimeras.

Energistråken är svåra att anpassa till landskapets formationer och kan därför påverka kulturmiljöer och fornlämningar. Det kommer krävas omfattande arbete att hitta lokaliseringar som inte medför påverkan på kulturmiljön. Energistråken genomförs inom separata processer, fristående från kommunal planering och aktuell översiktsplan. Stråkens sammanlagda effekter på kulturmiljön hanteras vidare inom ramen för separata tillståndsprövningar.

Bedömning av påverkan på riksintressen för kulturmiljövärden

Översiktsplanen berör tre riksintressen för kulturmiljövärden. Översiktsplanens förändrade markanvändning bedöms inte påverka något av riksintresseområdena på så vis att påtaglig skada eller försvagning av områdets värden uppstår. Det nationella målet som satts för att undvika påtagliga skador och för säkerställa att den kulturhistoriska betydelsen bevaras, bedöms uppfyllas genom kommunens ställningstagande att riksintressena beaktas vid fortsatt planering och byggande.

Placering av nya bebyggelseområden i Kvikkjokk och i Porjus ligger på långt avstånd från bruksmiljön, den äldre turistanläggningen och från kraftverksmiljön. Riksintressenas utpekade värden bedöms därmed förbli oförändrade och kulturhistoriska sammanhang som återspeglas i miljön bedöms fortsatt vara läsbara även efter förändringen. Söder om Vuollerim föreslås ett energistråk som berör *Vuollerim* [BD 19]. Stråkets geografiska avgränsning är i dagsläget preliminär och grovt uppskattad.

Sammantagen bedömning är att planerad markanvändning inte påverkar riksintressenas utpekade värden och uttryck på ett betydande sätt så att påtaglig skada uppstår. De riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som återspeglas i miljön kommer fortsatt vara läsbara.

Hushållning med naturresurser

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Skogsmark ska avverkas skonsamt och med hänsyn till värden såsom rennäring, natur- och kulturmiljö och sociala aspekter.
- ❖ Kommunens hållning är att ytorna för storskaligt skogsbruk inte ska öka och att småskaligt skogsbruk bör prioriteras.
- ❖ Kommunen har en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.
- ❖ Nya tåkter får ej tillkomma i områden med höga skyddsvärden avseende natur och kultur.
- ❖ Befintliga grustäkter bör i möjligaste mån slutföras innan nya tåkter tas i bruk.
- ❖ Kommunen är negativ till riksintresse för värdefulla ämnen eller material vid Rakas, Äpartjikka, Lantanjarkka och Norvijaur.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- ❖ Kommunen har en negativ inställning till gruva i Kallak och andra riksintressen för värdefulla ämnen eller material.

Förutsättningar

Naturresurser är de resurser som utgörs av de råvaror som kan tas från naturen. Hushållning med naturresurser innebär att på ett ansvarsfullt och hållbart sätt hushålla med jordens tillgångar. Det handlar helt enkelt om att använda naturresurser som skog, vatten och naturmiljöer på ett effektivt sätt. Genom en god hushållning går det att möta framtida utmaningar och säkra en god miljö för framtidens generationer.

I miljöbalkens hushållningsbestämmelser anges att de allmänna intressen som särskilt ska beaktas ur hushållningssynpunkt är de som har central betydelse för en hållbar användning av naturresurserna i landet, bevarar god natur- och kulturmiljö samt främjar ett ändamålsenligt samhällsbyggande. Företråde ska ges en sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vid bedömningen av vilken användning som är den mest lämpade bör alltid möjligheten undersökas att använda ett område för olika verksamheter. Inom Jokkmokks kommun finns allt från värdefulla natur- och kulturmiljöer, skog, sjöar och fjäll samt områden som är av riksintresse för ämnen eller material. Dessa redovisas under respektive avsnitt om Natur- och Kulturmiljö, Yt- och grundvattenkvalitet samt under Ekonomiska effekter.

Enligt miljöbalkens 3 kapitel 4 § är jord- och skogsbruk av nationell betydelse, men anges inte som riksintresse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Även mark som tillfälligt inte brukas på grund av olönsamma förhållanden kan vara brukningsvärd med tanke på framtida behov (Jordbruksverket, 2021). Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

Jordbruksnäringen är liten inom kommunen och finns framför allt i områdena runt Vuollerim och Porsi.

Skogsnäringen är en av kommunens basnäringar och skogen är en viktig resurs för andra intressen såsom turism, jakt, friluftsliv, rennäring, kultur- och naturvård. Skogarna i kommunen tillhör den nordliga taigan med i huvudsak tall och gran. I kommunen finns stora arealer produktiv skogsmark, även om det kalla klimatet gör att skogarna är bland de minst produktiva i landet. Improduktiv skogsmark utgörs av exempelvis fjällbjörkskog, hållmarksskogar och skogar på myrar.

Miljöeffekter

*Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen medföra **negativa effekter** för hushållningen med naturresurser. Översiktsplanen pekar ut stora ytor orörd naturmark till förmån för verksamheter som omvandlar marken till hårdgjorda ytor. Planen har en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark, vilket är positivt då jordbruksmark är en begränsad resurs i kommunen med ett särskilt högt värde för möjligheten till lokal produktion av livsmedel och framtida resurshållning.*

I översiktsplanen finns ställningstaganden om att jordbruksmark ska undvikas vid exploatering och kommunen har en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark. Översiktsplanen bedöms bidra till ett bevarande av jordbruksmark, vilket är positivt för aspekten.

Översiktsplanen pekar ut stora ytor skogs- och våtmark till förmån för nya verksamhetsområden och utveckling av biltestverksamheter. Efter samråd har vissa utredningsområden utgått och avgränsats till ytan. Dock har ett större utredningsområde vid Messauremagasinet bestående av skogsmark tillkommit. Trots att Jokkmokks kommun till stor del består av skogsmark anses inte en god resurshållning uppnås och ianspråktagandet medför negativa effekter ur ett naturresursperspektiv. Effekterna mildras något av att

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

kommunen är negativ till riksintressen för värdefulla ämnen eller material, då det innebär att såväl värdefulla ämnen som naturmark bibehålls.

I planen finns ställningstaganden om småskalig bostadsbebyggelse, förtätning och att spridd bebyggelse helt ska undvikas i glesbebyggd landsbygd. I övrigt ska nya verksamheter i så stor utsträckning som möjligt koncentreras till några få områden och lokaliseras i nära anslutning till befintliga verksamhetsområden, vilket anses fördelaktigt ur ett hushållningsperspektiv om bebyggelse koncentreras till redan exploaterade områden.

Yt- och grundvattenkvalitet

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunen ska säkerställa tillgången till dricksvatten genom att skydda nuvarande och potentiellt framtida vattentäkter.
- ❖ Det allmänna VA-nätet ska vid ökat exploateringsstryck byggas ut och förnyas inom befintliga verksamhetsområden för att skapa möjlighet för fler invånare och fler jobb samt för att säkerställa vattenkvaliteten.
- ❖ Det kommunala VA-nätet ska förvaltas med stöd av befintlig VA-plan.
- ❖ Kommunen avser inte bygga ut nya kommunala verksamhetsområden för VA. Utanför kommunalt verksamhetsområde för VA förutsätts nya bostäder upprätta enskilt VA på ett tillfredsställande sätt med hänsyn till människors hälsa, säkerhet och miljön. Kommunen är positiv till gemensamma lösningar.

Förutsättningar

Jokkmokk har över 1 700 kvadratkilometer inlandsvatten och är den kommun med mest strandlinje i Sverige. Här finns karga näringsfattiga fjällvatten, skogsälvar, små tjärnar, näringsfattiga och humusrika sjöar och kalkällor. Stränderna är viktiga miljöer för många djur och växter. Sjöarna och vattendragens naturvärden är framför allt knutna till stor variation av livsmiljöer. De mest opåverkade vattenområdena ligger i fjällområdet där också en stor del av naturen är skyddad.

Befintlig dagvattenhantering

Dokumentation och underhåll av VA-nätet är eftersatt i kommunen. Kommunens arbete med kommunalt vatten och avlopp grundar sig på antagen vattentjänstplan (2024). Att vidta åtgärder i enlighet med vattentjänstplanen är avgörande för att upprätthålla vatten och avloppsnätets samhällsviktiga funktion. Jokkmokks kommun arbetar för att inte skapa nya kommunala verksamhetsområden, i stället ska i första hand befintliga verksamhetsområden utökas. Enskilda lösningar och gemensamhetsanläggningar kan tillåtas på övriga områden. I stora delar av kommunen har bebyggelsen enskilt vatten och avlopp. Orterna Jokkmokk, Vuollerim, Porjus, Murjek, Kvikkjokk och Kåbdalis har kommunalt vatten och avlopp. Ett arbete med att stärka kapaciteten i systemet pågår i expansiva områden. En utvidgning av kommunala verksamhetsområden för vatten och avlopp kommer att ske i Kåbdalis och Kvikkjokk, utvidgning av verksamhetsområdet i Jokkmokk och Porjus väntas kunna ske i samband med ökad efterfrågan.

Inga dagvattenanläggningar utöver ledningsnät och diken finns i kommunen idag och det saknas för närvarande riktlinjer rörande hur dagvattnet inom kommunen ska hanteras.

Vattenskyddsområden

Vattenskyddsområden är geografiskt avgränsade områden till skydd för en vattenförekomst med betydelse för vattentäkt (existerande eller framtida vattentäkt). Det finns fem vattenskyddsområden av olika storlek

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

inom Jokkmokks kommun, däribland Kvikkjokks vattenskyddsområde. Vatten är ett livsmedel och en av de viktigaste komponenterna för att uppnå en god livskvalitet. I miljöbalkens (SFS 1998:808) 2 kap. 3 § finns allmänna hänsynsregler som innebär att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Detta innebär att om en yt- eller grundvattentillgång utnyttjas eller kan komma att utnyttjas för vattentäkt, är alla som vill bedriva sådan verksamhet eller vidta sådana åtgärder i vatten eller på land som kan skada vattentillgången, skyldiga att vidta de skyddsåtgärder, tåla de begränsningar av verksamheten och iaktta de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan fordras för att förebygga eller avhjälpa skadan.

Kommunens Vattentjänstplan utgör en strategisk och långsiktig vägledning för den framtida vattenförsörjningen och beskriver vilka åtgärder som behövs för bland annat dricksvatten och dagvatten (Jokkmokks kommun, 2024). Det pågår utredning för ny grundvattentäkt samt vattenverk i Kåbdalis

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är nationellt fastställda bestämmelser om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt. MKN beskriver lägsta godtagbara miljö kvaliteten för de olika aspekterna och därigenom lägsta godtagbara miljö kvaliteten till skydd för människors hälsa och miljö. MKN utgör styrmedel för att bedöma och begränsa miljö påverkan från verksamheter som kan medföra miljö effekter på omgivningen.

Miljö kvalitetsnormerna kan ange tydliga gränsvärden som inte får över- eller underskridas eller riktvärden och målsättningsnormer som anger vad som ska eftersträvas. Kommunerna ska i sin fysiska planering och vid planläggning enligt plan- och bygglagen agera så att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Bestämmelserna om MKN återfinns i miljö balkens 5 kap.

I Jokkmokks kommun finns totalt 866 klassificerade vattenförekomster i VISS¹ databas. Vattenförekomsterna är fördelade på 55 grundvattenförekomster, 263 sjöar och 548 vattendrag. Samtliga grundvattenförekomster anges i senaste förvaltningscykeln uppnå god kvalitativ och kvantitativ status (Jokkmokks kommun, 2023).

Ingen av kommunens ytvattenförekomster (det vill säga sjöar och vattendrag) har en klassificerad god kemisk status vilket beror på atmosfärisk deposition (PBDE och kvicksilver). Dessa är ämnen som förekommer i förhöjda halter i alla ytvatten i Sverige. Den ekologiska statusen för ytvattenförekomsterna är mer varierande där 632 av 811 uppnår god status. 136 ytvattenförekomster har måttlig ekologisk status. Undantag beror i huvudsak på kraftigt modifierade vattenförekomster med anledning av vattenkraftsutbyggnad (Jokkmokks kommun, 2023).

Grund- och ytvattenförekomster som ingår i översiktsplanens utvecklingsområden redovisas nedan (tabell 4):

¹ Vatteninformationssystem Sverige, <https://viss.lansstyrelsen.se/>

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Tabell 4. Registrerade vattenförekomster som ingår i planerad markanvändning.

Namn och ID	Ekologisk status	Kemisk status
Sjöar		
Finselet (SE735635-172734)	Otillfredsställande	Uppnår ej god
Kåskatssjön (SE738166-170141)	God	Uppnår ej god
Sör-Tjalmejaure (SE738681-168003)	God	Uppnår ej god
Stor-Skabram (SE739485-167591)	God	Uppnår ej god
Vajkijaure (SE739833-167769)	Otillfredsställande	Uppnår ej god
Harsprångsselet (SE742666-167549)	Otillfredsställande	Uppnår ej god
Messauremagasinet (SE740537-169963)	Dålig	Uppnår ej god
Vattendrag		
Lilla Luleälven (SE738018-170973)	Otillfredsställande	Uppnår ej god
Grundvattenförekomst	Kemisk status	Kvantitativ status
Icke namngiven (SE735115-173327)	God	God
Kvikkjokks vattenskyddsområde (SE722912-618950)	God	God

Miljöeffekter

Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen medföra **risk för negativa effekter** med avseende på yt- och grundvattenkvaliteten. Bedömningen grundar sig på att föreslagen utveckling med tillskott av stor andel hårdgjorda ytor ökar mängden förorenat dagvatten till recipient. Vattenkvaliteten kan påverkas negativt av dessa föroreningar, men vid planläggning enligt lag ska kommuner i sin fysiska planering agera så att miljö kvalitetsnormer kan följas. Ingen negativ påverkan på recipienternas ekologiska eller kemiska status bedöms därmed uppstå och inte heller försvåras möjligheten till att uppnå satta miljö kvalitetsnormer för berörda recipienter. Ingen försämring bedöms heller ske på de biologiska, fysikalisk-kemiska eller hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna. Det förutsätts att tillräckliga reningsåtgärder utreds och genomförs för att uppnå detta.

Översiktsplanens förslag till utvecklingsområden medför att stora ytor naturmark kan omvandlas till hårdgjorda ytor. Den förändrade markanvändningen innebär risk för en ökad föroreningsbelastning då mängden förorenat dagvatten generellt ökar i samband med tillskott av hårdgjorda ytor. Naturliga reningsmöjligheter genom infiltration i naturmark byggs bort. Vanliga föroreningar kan vara olja, tungmetaller och diverse näringsämnen så som kväve och fosfor.

Beroende på utformning av enskilda avlopp kan det medföra flertalet negativa effekter för berörd recipient. Exempelvis kan stora mängder fosfor och kväve leda till övergödning samt spridning av smittämnen som påverkar både hälsa och miljö. Kommunen har en upprättad vattentjänstplan (2024) med ställningstaganden som ger goda förutsättningar för att uppnå positiva miljöeffekter genom hållbara VA-lösningar.

Ett utvecklingsområde för bostäder i Kvikkjokk berör geografiskt ett vattenskyddsområde (Kvikkjokks vattenskyddsområde). Syftet med skyddet är att motverka risken för förorening av Kvikkjokks vattentäkt med tillhörande grundvattenmagasin. Det är därför av vikt att föreskrifterna för vattenskyddsområdet efterföljs, vilket också framgår av översiktsplanen. Sammantaget bedöms ingen påverkan uppkomma av översiktsplanens intentioner med avseende på vattenskyddsområden.

Kommunen uttrycker i översiktsplanen att utbyggnad av nya vattenkraftverk är olämpligt, varför ytterligare negativa effekter från sådana anläggningar undviks.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer

Ekologisk status bedöms med stöd av olika kvalitetsfaktorer som grupperas under biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer.

Biologiska faktorer bedöms utifrån status på växtplankton, bottenfauna, makrofyter och fisk. Ökad tillförsel av näringsämnen och toxiska ämnen är effekter som kan göra att planförslaget påverkar de biologiska faktorerna. Tillräcklig rening av dagvatten är därför avgörande. Det förutsätts att lämpliga reningsåtgärder utreds och genomförs vid en utveckling av verksamheter i enlighet med planens intentioner.

Utpökade LIS-områden medför tillskott av bostäder, fritidsbostäder, turistverksamhet, byggnader för rennäring och annat näringsliv. Bedömningen är att de byggprojekt som kan komma i fråga inom föreslagna LIS-områden inte kommer att medföra en betydande miljöpåverkan på vattenkvaliteten i intilliggande sjöar och vattendrag, förutsatt att anläggningar har godkända avloppsanläggningar (Ramböll, 2021). Ett genomförande av planen bedöms inte försämra biologiska faktorer för någon vattenförekomst.

Fysikalisk-kemiska faktorer bedöms utifrån status på näringsämnen, ljusförhållanden, syrehalt, förorening och särskilda miljögifter. Planförslaget innebär utveckling av bostäder i enlighet med LIS-planen och medför tillskott av enskilda avloppslösningar, men som kräver godkända avloppslösningar innan användning. Vid etablering av verksamheter som kräver det ska särskilda reningsåtgärder vidtas i den omfattning som krävs.

Där bebyggelse planeras i nära anslutning till befintligt verksamhetsområde för vatten och spillvatten bör VA-försörjning lösas genom anslutning till allmän VA-anläggning. Inga dagvattenanläggningar utöver ledningsnät och diken finns i kommunen idag och det saknas för närvarande riktlinjer rörande hur dagvattnet inom kommunen ska hanteras. Kommunerna ska å andra sidan i sin fysiska planering och vid planläggning enligt plan- och bygglagen agera så att miljökvalitetsnormer kan följas. Det förutsätts att lämpliga reningsåtgärder utreds och genomförs vid en utveckling av verksamheter i enlighet med planens intentioner.

Ett genomförande av planen bedöms med ovan förutsättningar inte påverka fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer.

Hydromorfologiska kvalitetsfaktorer bedöms utifrån status på konnektivitet, hydrologisk regim och morfologiskt tillstånd och beskriver vattnets fysiska miljö. Vattenförekomster kan beröras genom fysiskt intrång direkt eller i närområdet till följd av planerade energistråk. Sannolikt kommer ett antal vattendrag att behöva korsas och val av anläggningsmetod vid bro över vattendragen blir avgörande för den miljöpåverkan som uppkommer i byggskedet. Förutsatt att flöden regleras så att de motsvarar dagens och att trummor som anläggs i samband med planerade åtgärder utformas på ett sätt så att inte nya vandringshinder skapas, bedöms inte hydromorfologiska kvalitetsfaktorer försämrats för någon vattenförekomst.

Lilla Luleälven och Finselet ligger inom preliminärt utredningsområde för energistråk. Vattenförekomsterna är sedan tidigare hydromorfologiskt påverkade med anledning av att de innehåller, berörs av, eller försörjer ett eller flera vattenkraftverk, som levererar el. Vattenförekomsternas hydrologiska och/eller morfologiska kvalitetsfaktorer har bedömts ha sämre än god status på grund av just vattenkraftsproduktionen. Energistråken genomförs inom separata processer, fristående från kommunal planering och aktuell översiktsplan. Effekter och vilka metoder som väljs vid vilka vattendrag och relevanta skyddsåtgärder kommer att utredas och hanteras vidare inom ramen för separata tillståndsprövningar.

Efter samråd har ett utredningsområde intill Messauremagasinet tillkommit vars ekologiska status klassats som dålig. Vattenförekomstens fysiska karaktär är väsentligt förändrad på grund av vattenkraft. Vattenförekomsten bedöms inte kunna nå god ekologisk status utan att det sker en betydande negativ påverkan på verksamheten eller miljön i stort. Statusen är klassad som otillfredsställande eller dålig baserat på hydrologiska och/eller morfologiska kvalitetsfaktorer.

Sociala effekter

Rekreation och friluftsliv

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Jokkmokks kommun ska vara en attraktiv plats att leva på med hög livskvalitet för boende, arbete, uppväxt, fritid och social sammanhållning.
- ❖ Skolor och förskolor ska ha god tillgång till rekreations- och friluftsområden som en del av lärandemiljön, för att främja hälsa och ge möjlighet till utomhuspedagogik.
- ❖ Förtätning ska ske ansvarsfullt genom att grönområden för rekreation, motion, naturvärden samt kulturmiljövärden samtidigt tillvaratas. Tillgång till natur i närheten av bostadsområden ska säkerställas.
- ❖ Kommunens vill utveckla tillgängliga och hållbara vandringsleder i tätortsnära lägen.
- ❖ Kommunen vill se en utveckling av det rörliga friluftslivet inom nationalparker och naturreservat. Den skyddade naturen ska tillgängliggöras på ett varsamt sätt för kommuninvånare och besökare. Kommunen avser att arbeta strategiskt med det storskaliga friluftslivet för att minska påverkan på naturen.
- ❖ Kommunens hållning är att staten måste ta sitt ansvar gällande förvaltning, tillgänglighet och investeringar i den skyddade naturen.
- ❖ Nya anläggningar för sport och fritidsaktiviteter ska placeras strategiskt för att säkerställa tillgänglighet för gående och cyklister.
- ❖ Kommunen avser arbeta för ändamålsenliga lokaler för föreningar, kultur, fritid och evenemang med barn och ungas behov i fokus.
- ❖ Kommunen vill höja attraktiviteten genom att satsa på skötsel, underhåll och utveckling av parker, grönområden och andra gemensamma ytor inom tätorterna.
- ❖ Kommunen vill samarbeta med civilsamhället för ett fortsatt välfungerande skoterledsnätverk utan att människor, djur, miljö, egendom eller rennäring skadas eller störs.
- ❖ Kommunen har en restriktiv hållning till heliskiing.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun erbjuder goda förutsättningar för friluftsliv och rekreation med storslagna naturmiljöer och nationalparker som erbjuder varierande upplevelser. I kommunen finns de fyra nationalparkerna Padjelanta, Sarek, Stora Sjöfallet och Muddus, samt världsarvet Lapponia. Fjällandskapet i kommunen är till stor del utpekad som riksintresse för friluftsliv och rörligt friluftsliv.

I Jokkmokks kommun finns flera rekreations- och motionsområden, så som vandringsleder, lekplatser, utegym och spontanidrottsplatser. Det finns också flera fritidsanläggningar, bland annat simhall, sporthall, multiarena, skidanläggningar med mera. Kommunen har sedan lång tid köpt in mark och bildat reservat för att säkerställa allmänhetens tillgång till nära rekreationsområden och friluftsliv. I Jokkmokks centralort är Talvatisområdet och Getberget viktiga bostadsnära rekreationsmiljöer med etablerade vandringsleder, skidspår och elljusspår som nyttjas året om. I Vuollerim utgör Bomyrberget ett grönområde med möjligheter till slalomåkning, längdskidåkning och hundspannspår, vilket bidrar till tätortsnära naturupplevelser.

Pärlälvens naturreservat är ett större, relativt orört naturområde med höga värden för friluftsliv. Området används för fiske, paddling och vandring och har stor betydelse för rekreation i ett mer storskaligt landskapsperspektiv.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Kommunen präglas av en minskande och åldrande befolkning, vilket kan påverka efterfrågan på och förutsättningar för förvaltning av friluftsområden. Det är därför särskilt viktigt att värna befintliga rekreativmiljöer och säkerställa tillgänglighet för alla åldersgrupper.

Sociala effekter

*Sammantaget bedöms planförslaget medföra **positiva effekter** på rekreation och friluftsliv.*

Översiktsplanen tar tydligt ställning för en utveckling av friluftsliv och rekreativmöjligheter. Kommunens ambition att öka tillgängligheten till nationalparker och naturreservat samt utveckla vandringsleder ger positiva sociala effekter, både för besökare och lokalbefolkningen i kommunen. Fjällstråket mellan Randijaur och Kvikkjokk föreslås utvecklas för besöksnäring, rekreation och friluftsliv genom ett flertal LIS-områden. Två nya broar över Kamajåkkå och Tarraätno kan också stärka friluftslivet genom att förbättra tillgängligheten till fjällområden och ge en säkrare övergång över vattnen.

Kommunens ambition om bostadsnära rekreativmöjligheter och naturområden i anslutning till bostadsområden ger främst positiva sociala effekter för lokalbefolkningen i kommunen. Tydliga ställningstaganden finns även kring att skolor och förskolor ska ha tillgång till rekreativ- och friluftslivsområden vilket medför positiva sociala effekter utifrån barnperspektivet och barnens möjlighet till rekreation.

Det föreslås tillkommande bebyggelse i anslutning till Talvatis och Getbergets rekreativområden. Vid Talvatis finns två utbyggnadsområden: Talvatis och Nyborg. För Talvatis är syftet att komplettera med service, handel och annan verksamhet, samt utveckling av rekreativa värden, vilket kan bidra positivt till rekreativområdets värden. Området Nyborg föreslås utvecklas med mindre, icke störande verksamheter eller industri. Det finns risk för att befintliga leder för friluftslivet genom området påverkas negativt. I anslutning till Getberget föreslås ett utredningsområde för bostäder (Skabram norra). Befintliga rekreativa värden ska beaktas vilket mildrar de eventuella negativa effekter som en sådan bebyggelse skulle kunna medföra. Området ligger nära såväl Jokkmokks tätort som rekreativområde, vilket ger goda förutsättningar för att de boende ska få god tillgång till både service och natur.

Utveckling av biltestverksamheter kan begränsa möjligheterna för friluftsliv, exempelvis fiske, i anslutning till berörda sjöar. Det föreslagna energistråket (utredningsområdet för vätgasledning) går genom ett grönområde med en skidanläggning söder om Vuollerim. Ledningarna förutsätts kunna utformas så att påverkan på skidanläggningen minimeras.

Det föreslås också utveckling av bostäder och annan markanvändning inom riksintresse för friluftsliv i Porjus och Kåbdalis. I Porjus berörs inga utpekade rekreativa värden varför påverkan bedöms vara försumbar. Vid Kåbdalis föreslås ny bostadsbebyggelse runt sjön Vårevuoljåvrre och en utökning av en fritidsanläggning med skidanläggning. Utbyggnaden av skidanläggningen medför positiva effekter för rekreation och friluftsliv, medan bostadsbebyggelsen kan försvåra för allmänhetens tillgänglighet till sjön, vilket medför risk för negativa effekter för rekreation och friluftsliv. Påverkan är dock inte så stor att det kan komma att utgöra betydande påverkan på riksintresset för friluftsliv.

Hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunens målsättning är en ökad befolkning med en hållbar befolkningstillväxt samt åldersfördelning för att säkra underlag för service och skola.
- ❖ Kommunen ska arbeta för en stabil bostadsmarknad, med goda bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- ❖ Kommunen bör särskilt planera för bostäder anpassade efter äldres efterfrågan och behov.
- ❖ Kommunen ska planera för ett trygghetsboende i kommunen.
- ❖ Befintliga orter ska förtätas för att nyttja befintlig infrastruktur och samhällsservice.
- ❖ Förtätning ska ske ansvarsfullt genom att grönområden för rekreation, motion, naturvärden samt kulturmiljövärden samtidigt tillvaratas.
- ❖ Kommunen ska kartlägga kommunens markinnehav och ta fram en markstrategi.
- ❖ Kommunal service ska koncentreras till kommunens central- och serviceorter Jokkmokk, Vuollerim och Porjus.
- ❖ Kommunen är positiv till nya bostäder på landsbygden i anslutning till byar där det bidrar till bibehållen service.
- ❖ Kommunen eftersträvar att bibehålla och på sikt utveckla service i landsbygdsorterna i takt med ökad befolkning.
- ❖ Skol- och förskolegårdar ska utformas för att stimulera barnens kreativitet, lek och fysiska aktivitet i en trygg och säker miljö.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun präglas av en gles befolkningsstruktur med en långsamt minskande och åldrande befolkning. Detta innebär utmaningar för att upprätthålla en god tillgång till samhällsservice, särskilt i mindre orter och på landsbygden. En minskad andel barn och unga påverkar underlaget för skolor och barnomsorg, medan en växande andel äldre ställer ökade krav på vård, omsorg och tillgänglighetsanpassade bostäder.

Arbetsmarknaden i kommunen är relativt begränsad och beroende av ett fåtal större arbetsgivare inom offentlig sektor, energi, turism och naturresursbaserade näringar.

Tillgången till service är koncentrerad till centralorten Jokkmokk samt serviceorterna Vuollerim och Porjus. I övriga delar av kommunen är servicen mer begränsad.

Jokkmokks kommun har i dagsläget en låg, men differentierad efterfrågan på bostäder. Den minskande och åldrande befolkningen gör att det finns ett behov av särskilt anpassade bostäder, särskilt för äldre. Samtidigt finns ett överskott av äldre bostäder, ofta med låg standard, i delar av kommunen där efterfrågan är svag. Enligt kommunens riktlinjer för bostadsförsörjning 2024–2026 finns ett visst behov av mindre hyreslägenheter för unga och ensamhushåll samt bostäder med god tillgänglighet för äldre i Jokkmokks centralort. I Vuollerim och Porjus finns behov av anpassade bostäder för att möjliggöra kvarboende och inflyttning. På landsbygden behöver det tillkomma bostäder för att förbättra underlaget för service. Tillgången till attraktiva bostäder är en nyckelfaktor för att kunna rekrytera arbetskraft och behålla kompetens i kommunen.

Bostadsbeståndet i Jokkmokks kommun består av cirka 70 % småhus (cirka 1 870 småhus) och cirka 800 lägenheter i flerbostadshus eller andra specialbostäder i kommunen (SCB, 2025). Det kommunala bostadsbolaget AB Jokkmokkshus står för majoriteten av hyresrätterna i kommunen med drygt 500 lägenheter (AB Jokkmokkshus, 2025). Av översiktsplanen framgår att det är låg omsättning på småhusmarknaden och att unga barnfamiljer därför ofta är fast i hyresmarknaden, samtidigt som äldre är fast i sitt småhus då det saknas anpassade lägenheter för äldre. Det är angeläget att öppna upp för flyttkedjor och därigenom frigöra småhus på bostadsmarknaden.

Sociala effekter

*Sammantaget medför planförslaget **positiva effekter** kopplade till en hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning. Bedömningen grundas framför allt på att kommunen vill skapa goda livsmiljöer för sina invånare och därigenom vända den negativa befolkningstrenden. Kommunen verkar för en bostadsplanering som är anpassad efter den åldrande befolkningen med bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer.*

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

En variation i upplåtelseformer och anpassade bostäder behövs för att inte begränsa valmöjligheterna för olika grupper, vilket kan leda till ökad ojämlikhet och social utsatthet.

Kommunen föreslår en varsam bostadsutveckling och främst förtätning, för att samtidigt värna viktiga natur- och kulturvärden, samt rennäring i kommunen och för att det bedöms räcka för kommande bostadsbehov. Om alla föreslagna verksamhetsområden blir verklighet, kan det behövas en mer omfattande bostadsutveckling för att matcha efterfrågan om behovet av arbetskraft ökar. Arbetsmarknaden är idag begränsad och beroende av ett fåtal större arbetsgivare. Detta gör kommunen sårbar för förändringar i enskilda sektorer.

Att vända trenden med minskande och åldrande befolkning är en mycket komplex fråga, som till stor del ligger utanför kommunens beslutsmandat och ansvar. Planförslaget ger förutsättningar för goda livsmiljöer, ett ökat näringsliv och en ökad inflyttning genom omfattande utbyggnadsområden för verksamheter/industri, men även för bostäder. Om detta räcker för att vända trenden eller om det därutöver behövs andra incitament återstår att se.

Identitet, kultur och livsmiljö

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Jokkmokks kommuns storslagna kultur- och naturlandskap ska ge kommunens invånare en attraktiv och inspirerande livsmiljö.
- ❖ Kommunen ska skapa förutsättningar för delaktighet och ta vara på invånarnas engagemang och initiativkraft oavsett ålder, kön, könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning eller sexuell läggning.
- ❖ Kommunen strävar efter att bibehålla eller öka graden av öppenhet och inflöde av idéer, information, kunskap och kompetens, kapital och personer.
- ❖ All planering och byggande ska utgå från platsen för att stärka, bevara och utveckla kommunens karaktär och identitet. Kommunen ska eftersträva en god arkitektonisk och konstnärliga utformning samt en god helhetsverkan vid ny- och ombyggnation. Kommunen ska också ha en hög ambition i utformning av offentliga rum och mötesplatser.
- ❖ Kommunen har en ambition att skydda samisk kultur och renskötsel, och att ha samråd med berörda samebyar när rennäringen berörs av andra markanvändningsintressen.

Förutsättningar

Jokkmokks kommuns identitet är starkt förankrad i dess geografiska läge, kulturarv och relation till naturen. Den samiska kulturen, historiska traditioner och det vidsträckta landskapet bidrar till en tydlig lokal särprägel som genomsyrar både vardagsliv och samhällsplanering. Kulturlivet är aktivt och mångsidigt, med inslag av både traditionella uttryck och samtida initiativ. Det finns ett starkt lokalt engagemang i föreningsliv, evenemang och kreativa verksamheter, vilket skapar goda förutsättningar för social sammanhållning och kulturell utveckling.

Livsmiljön präglas av närhet till naturen, låg befolkningstäthet och ett lugnt tempo, vilket ger goda möjligheter till rekreation och livskvalitet. Samtidigt innebär långa avstånd och det kalla klimatet vissa utmaningar för tillgänglighet, service och infrastruktur, särskilt i mindre orter och byar.

Delaktighet är en viktig aspekt i kommunens utveckling. Kommunens småskalighet skapar möjligheter för nära dialog mellan invånare och beslutsfattare, vilket stärker demokratin och möjliggör inkluderande processer. Invånarnas initiativkraft och lokala engagemang är en resurs i samhällsutvecklingen, som är särskilt viktigt i en glesbygdskommun där civilsamhällets roll ofta är avgörande för att upprätthålla sociala funktioner och kulturell kontinuitet.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Sociala effekter

*Sammanfattningsvis bedöms planförslaget medföra **positiva effekter** för identitet, kultur och livsmiljö eftersom planen har tydliga inriktningar om hänsyn till platsens identitet, invånarnas delaktighet och behovet av attraktiva, inkluderande livsmiljöer.*

Planförslaget medför positiva sociala effekter genom att utvecklingen ska ta hänsyn till kommunens nuvarande identitet, och då kommunen har höga ambitioner kring gestaltning och kring ett bevarande av Jokkmokks nuvarande karaktär.

Inriktningen att förtäta befintliga orter och att prioritera kommunal service i kommunens central- och serviceorter Jokkmokk, Vuollerim och Porjus, gör att en stor andel av kommunens befolkning får relativt nära till den service som behövs för vardagens behov. God tillgång till service av olika slag underlättar för människors vardagsliv.

När det tillkommer stora verksamhetsområden finns en risk att platsens nuvarande identitet förändras. Viktiga kännetecken och landmärken försvinner. Flera av de nya verksamhetsområdena ligger avsides beläget. Det kan ge otrygga miljöer, särskilt under den mörka delen av året och dygnet, då det är få människor som rör sig här och då verksamhetsområdena ofta har ytor som kan upplevas som tomma och ödsliga. Det kan upplevas otryggt för både de som arbetar i berörda verksamhetsområden och för närboende och andra som rör sig i området. Om verksamheterna har skiftarbete blir det särskilt tydligt om omgivningen har otrygga miljöer.

Barnperspektivet

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunen avser arbeta för ändamålsenliga lokaler för föreningar, kultur, fritid och evenemang med barn och ungas behov i fokus.
- ❖ Kommunen ser behov av att förbättra trafiksäkerheten och underhållet av lokalgator, så att trafiksituationen bli mer lättläst, särskilt för barn och unga. Gång- och cykelvägar ska förbättras och separeras från biltrafik.
- ❖ Kommunen strävar efter att erbjuda en trygg, stimulerande och tillgänglig utbildningsmiljö för alla barn, där utbyggnad och upprustning av skolor och förskolor följer bostadsutvecklingen. Särskild vikt läggs vid trafiksäkra skolvägar, närhet till natur och grönområden samt pedagogiskt utformade utemiljöer som främjar barns lärande, hälsa och lek.
- ❖ Skol- och förskolegårdar ska utformas för att stimulera barnens kreativitet, lek och fysiska aktivitet i en trygg och säker miljö.
- ❖ Kommunen vill erbjuda barn tillgång till trygga och stimulerande natur- och fritidsmiljöer genom att utveckla grönområden, lekplatser och fritidsanläggningar samt stödja föreningslivet och skapa goda möjligheter till fysisk aktivitet och gemenskap.

Förutsättningar

I Jokkmokks kommun finns cirka 2 460 hushåll med ett genomsnitt på 1,92 personer per hushåll. Majoriteten av hushållen består av ensamstående utan barn. Barnfamiljer utgör alltså idag en mindre andel av hushållen i kommunen. Det är en minskande och åldrande befolkning i kommunen varför det krävs särskilda insatser för att få fler barnfamiljer till kommunen.

Kommunen arbetar aktivt med kultur- och fritidsverksamhet för barn och unga, i samverkan med föreningsliv och skolor. Det finns ett brett utbud av aktiviteter som främjar barns kreativitet och delaktighet.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Långa avstånd mellan bostad och samhällsservice kan ge lång resväg till skolan, med långa skoldagar som följd. Det kan också begränsa tillgången till fritidsaktiviteter och försvåra för barn att ta sig till fritidsaktiviteter på egen hand. Bostadsnära rekreativsmöjligheter och grönområden är särskilt viktiga för barn och ungdomar och Jokkmokks kommun har flera naturområden som är tillgängliga för barn.

Sociala effekter

*Sammantaget bedöms planförslaget ge **möjlighet till positiva effekter** för barn, men det saknas en uttalad inriktning utifrån barnperspektivet, vilket riskerar att barns behov inte fullt ut beaktas i den fortsatta samhällsutvecklingen.*

Kommunen har som mål att skapa goda livsmiljöer för invånarna och därigenom vända den negativa befolkningsutvecklingen. Bland annat genom att tillskapa fler arbetsplatser vid nya verksamheter kopplade till energistråket. Om satsningarna lyckas kan fler barnfamiljer välja att bosätta sig i Jokkmokk, vilket ställer ökade krav på att barns behov tillgodoses. I en glesbebyggd kommun är det särskilt viktigt att barn har tillgång till skola och service nära bostaden, för att undvika långa resvägar i vardagen. Kommunens vilja att bibehålla service i serviceorterna är positiv ur barnperspektiv, även om det inte uttrycks specifikt.

Det finns en utmaning i att frigöra attraktiva bostäder för barnfamiljer, då många äldre bor kvar i sina småhus under längre tid. Det innebär en risk att det inte finns tillräckligt många lämpliga bostäder att erbjuda vid en eventuell ökad inflyttning.

Kommunens ambition att utveckla ändamålsenliga lokaler för kultur, fritid och föreningsliv med barnens behov i fokus stärker barns rätt till meningsfull fritid och social gemenskap.

Förbättringar av trafiksäkerheten, särskilt genom separerade gång- och cykelvägar, bidrar till tryggare skolvägar och ökad självständighet för barn i vardagen. Utbyggnad och upprustning av skolor och förskolor i takt med bostadsutvecklingen, ger förutsättning för god kvalitet på utbildning och barnomsorg. Utformning av skol- och förskolegårdar med fokus på lek, kreativitet och fysisk aktivitet främjar barns hälsa och utveckling. Kommunens satsningar på grönområden, lekplatser och fritidsanläggningar stärker barns tillgång till natur och rörelse, vilket har positiva effekter på både fysisk och psykisk hälsa.

Planförslaget visar en vilja att stärka barns livsvillkor, men samtidigt saknas en uttalad inriktning utifrån barnperspektivet, vilket innebär att barns behov riskerar att inte fullt ut beaktas i den fortsatta samhällsutvecklingen. Detta kan leda till att insatser inte prioriteras eller genomförs i tillräcklig omfattning, resurser inte avsätts eller att bostadsmarknaden fortsätter att vara obalanserad och inte svara mot barnfamiljers behov.

Ekonomiska effekter

Statlig och regional ekonomi

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Om Trafikverket medger en ökning av godstrafik längs Inlandsbanan anser kommunen att Trafikverket ska bekosta faunapassager samt generellt se över säkerheten längs med banan.
- ❖ Planförslaget tillgodoser inte riksintresset för värdefulla ämnen eller material vid Kallak. Samma yta är även av riksintresse för rennäring som i stället prioriteras.
- ❖ Kommunen bedömer att vindkraftsetableringar inte är lämpliga inom kommunens gränser.
- ❖ Befintliga vattenkraftverk kan effektiviseras vilket kan medföra större uttag, men kommunen anser att byggnation av nya vattenkraftverk är olämpligt.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- ❖ Kommunen bör skapa förutsättningar för att utveckla laddinfrastrukturen i kommunen med fokus på områden där behov är som störst.
- ❖ Staten måste ta sitt ansvar gällande förvaltning, tillgänglighet och investeringar i den skyddade naturen.

Förutsättningar

Europaväg 45 (E45) passerar genom kommunen och centrala Jokkmokk i nordsydlig riktning. E45 är en utpekad nationellt och internationellt viktig väg, särskilt för godstransporter, kollektivtrafik och långväga personresor. Den utgör också riksintresse och ingår i det transeuropeiska transportnätet (TEN-T).

Genom Jokkmokks kommun löper två järnvägssträckningar, Malmbanan och Inlandsbanan. Båda är av riksintresse. Malmbanan passerar i kommunens östra del med stationsläge i Murjek och Inlandsbanan passerar rakt genom kommunen med stationslägen i Varjisträsk, Kåbdalis, Geografiska Polcirkeln, centrala Jokkmokk och Porjus. Inlandsbanan ägs av staten, men förvaltas av Inlandsbanan AB som i sin tur ägs av 19 kommuner längs sträckningen. Inlandsbanan behöver rustas upp mellan Arvidsjaur och Gällivare.

Från E45 viker väg 97 och väg 374 av mot kusten. Väg 97 och 374 är utpekade regionalt viktiga vägar för godstransporter, kollektivtrafik och långväga personresor. I det funktionellt prioriterade vägnätet ingår även väg 805 till Kvikkjokk, väg 810 till Murjek och väg 811 mot Nattavaara som kompletterande regionalt viktiga vägar.

Det geopolitiska läget och Sveriges inträde i Nato har gett nya förutsättningar ur ett försvarsperspektiv både för regionen och för landet. Jokkmokks kommun ingår i Nordkalotten, ett strategiskt viktigt område för Försvarsmakten. Försvarsmakten har verksamhet och intressen på flera platser i Jokkmokks kommun; såväl militärt skjutfält som provplats för bland annat stridsflygplan, robotar och andra flygande farkoster. Områdena är av riksintresse för totalförsvaret. Inlandsbanan kan komma att bli av större strategiskt intresse för försvaret.

I Jokkmokks kommun finns fem områden av riksintresse för värdefulla ämnen eller material. Bland annat för järnmalmfyndigheter i Kallak. Med en omvärld som präglas av instabilitet och krig är det angeläget att öka både Sveriges och EU:s självförsörjning av värdefulla ämnen eller material, för att minska beroendet av länder i andra delar av världen.

Energiproduktionen i form av vattenkraft har varit en viktig näring i Jokkmokks kommun under lång tid. Idag finns tio kraftverk i Stora och Lilla Luleälv inom Jokkmokks kommun och samtliga ägs av Vattenfall. I kommunen finns också två områden av riksintresse för vindbruk. Kommunen bidrar därmed i hög grad till landets energiförsörjning.

Utbyggnaden av laddinfrastruktur i Sverige bekostas av flera olika aktörer genom en kombination av privata investeringar och statliga stöd, bland annat från Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Trafikverket har också ansvar för vissa delar. Investeringstöden förändras kontinuerligt för att främja en snabb utbyggnad som motsvarar klimatomställningens behov.

Ekonomiska effekter

*Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen medföra **negativa effekter** för statlig och regional ekonomi. Bedömningen grundar sig dels på att föreslagna åtgärder i statlig infrastruktur och skyddad natur förutsätter statlig finansiering, dels på att Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material riskerar att minska. I en förlängning kan brist på värdefulla ämnen eller material påverka landets näringsliv i stort.*

Faunapassager och förbättrad säkerhet längs med Inlandsbanan konkurrerar med andra infrastrukturåtgärder som behöver nationell finansiering av Trafikverket. Föreslagna åtgärder i planförslaget

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

ingår inte i befintlig nationell eller regional plan. Om åtgärderna ska genomföras utan att minska finansieringen av andra projekt, behöver den nationella finansieringsramen utökas.

Om förekomsten av värdefulla ämnen eller material inte kan utnyttjas vid vare sig Kallak eller övriga riksintressen för värdefulla ämnen eller material, riskerar Sverige att minska sin självförsörjning av dessa ämnen. Effekten av detta kan bli att industriella processer kan komma att flytta till andra länder med bättre tillgång till fyndigheter. Det kan också leda till att berörda industrier måste importera materialen från andra länder, med eventuella handelstullar som följd. Dessa effekter kan påverka näringslivet i hela landet.

Om inte vindkraftverk kan komma till stånd inom Jokkmokks kommun, försvåras energiförsörjningen av den industriella omställningen i norra Sverige. Trycket ökar då på andra kommuner att medge vindkraftsetableringar eller annan energiproduktion. Då Jokkmokks kommun idag är en av landets största producenter av el, kan det dock betraktas som rimligt att energiförsörjningen fördelas på fler kommuner och regioner.

Utbyggnad av laddinfrastrukturen i kommunen förutsätter sannolikt statliga investeringsstöd. Även förvaltning och investeringar i skyddad natur förutsätter statlig finansiering.

Kommunal ekonomi

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunens målsättning är ökad befolkning med en hållbar befolkningstillväxt samt åldersfördelning för att säkra underlag för service och skola.
- ❖ Befintliga orter ska förtätas för att nyttja befintlig infrastruktur och samhällsservice. Kommunal service ska koncentreras till kommunens central- och serviceorter Jokkmokk, Vuollerim och Porjus.
- ❖ Kommunen eftersträvar att bibehålla och på sikt utveckla service i landsbygdsorterna i takt med ökad befolkning.
- ❖ Kommunen ska se över planberedskap för bostäder i Porjus, Jokkmokk samt Vuollerim och aktivt arbeta med att stärka planberedskapen.
- ❖ Kommunen ska verka för att det finns goda bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer och planera för bostäder som är anpassade efter äldres efterfrågan och behov.
- ❖ Kommunen ska ha en hög ambition i utformning och utveckling av offentliga rum och mötesplatser. Trafiksäkerheten ska öka genom en upprustning och översyn av gator samt gång- och cykelvägar.
- ❖ Kommunen ska upprätthålla och förbättra kommunikationerna inom kommunen samt regionalt och nationellt.
- ❖ Ny transportinfrastruktur pekas ut vid utredningsområde för verksamheter norr om Jokkmokk, samt vid Kamajåkkå och Tarraätno väster om Kvikkjokk.
- ❖ Kommunen ska sträva efter att utveckla tillgängliga och hållbara vandringsleder i tätortsnära lägen.
- ❖ Tätortsnära rekreationsområden ska prioriteras avseende tillgänglighet och skötsel.
- ❖ Det allmänna vatten- och avloppsnätet ska vid ökat exploateringsstryck byggas ut och förnyas inom befintliga verksamhetsområden. Kommunen avser inte att bygga ut nya kommunala verksamhetsområden för VA.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun präglas av en gles befolkningsstruktur med en minskande och åldrande befolkning. Detta innebär utmaningar för att upprätthålla en god tillgång till samhällsservice, särskilt i mindre orter och på landsbygden. En minskad andel barn och unga påverkar underlaget för skolor och barnomsorg, medan en växande andel äldre ställer ökade krav på vård, omsorg och tillgänglighetsanpassade bostäder. Det är också en utmaning att hitta rätt kompetens framför allt till yrken inom vård, omsorg och teknik. Lägre skatteintäkter och högre underhållskostnader per capita försvårar för kommunen att upprätthålla service och underhålla

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

infrastruktur och byggnader. Försörjningskvoten ligger i dagsläget på strax under 1 person (0,94) att försörja per arbetsför individ. Den siffran förväntas öka till strax över 1 person (1,025) på 10 år.

Stora delar av vägnätet och annan allmän plats i Jokkmokks kommun har annan huvudman än kommunen. Det kommunala vägnätet utgörs av lokalgator i centrala Jokkmokk, Vuollerim, Porjus och Kåbdalis. I övrigt är vägarna antingen statliga eller enskilda. Gatorna i kommunens tätorter har varierande standard och kommunen håller på att upprätta underhållsplaner för gator i ett femårsperspektiv. Kommunen har även i övrigt endast litet markinnehav.

I Jokkmokks kommun finns flera rekreations- och motionsområden, såsom vandringsleder, lekplatser, utegym och spontanidrottsplatser. Det finns också flera fritidsanläggningar, bland annat simhall, sporthall, multiarena, skidanläggningar med mera. Kommunen har sedan lång tid köpt in mark och bildat reservat för att säkerställa allmänhetens tillgång till nära rekreationsområden och friluftsliv.

Orterna Jokkmokk, Vuollerim, Porjus, Murjek, Kvikkjokk och Kåbdalis har kommunalt vatten och avlopp. I övrigt har bebyggelsen enskilt vatten och avlopp. Kommunens arbete med kommunalt vatten och avlopp grundar sig på aktuell VA-plan och vattentjänstplan. Ett arbete med att stärka kapaciteten i systemet pågår i expansiva områden. De kommunala verksamhetsområdena för vatten och avlopp kommer att utvidgas i Kåbdalis och Kvikkjokk. Det kan också utvidgas i Jokkmokk och Porjus vid ökad efterfrågan. Dokumentation och underhåll av VA-nätet är eftersatt.

Ekonomiska effekter

Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen ge möjlighet till positiva effekter för kommunal ekonomi med anledning av ambitionen om att vända trenden med minskande och åldrande befolkning. Planförslaget ges också förutsättningar för god ekonomisk hushållning genom att ny bebyggelse och kommunal service prioriteras till befintliga orter. De positiva effekterna begränsas av ökade kommunala kostnader för markinköp, infrastruktur, kommunikationer och friluftsliv samt av att kommunen eftersträvar att bibehålla och på sikt utveckla service i landsbygdsorterna. LIS-områdena öppnar också för en spridd bebyggelse, som kan öka behovet av samhällsbetalda resor.

Om kommunen lyckas vända trenden med minskande och åldrade befolkning, så kan det ge positiva effekter för den kommunala ekonomin genom en långsiktig hållbar och stabil försörjningskvot², samt underlag för befintlig samhällsservice av olika slag. Att vända trenden med minskande och åldrande befolkning är dock en mycket komplex fråga, som till stor del ligger utanför kommunens beslutsmandat och ansvar. Planförslaget ger förutsättningar för ett ökat näringsliv och en ökad inflyttning genom omfattande utbyggnadsområden för verksamheter/industri, men även för bostäder. Om detta räcker för att vända trenden eller om det därutöver behövs andra incitament återstår att se.

Att prioritera ny bebyggelse och kommunal service till befintliga orter ger förutsättningar för god ekonomisk hushållning då man nyttjar befintlig infrastruktur såsom vägar, VA-ledningar, elnät med mera och förbättrar möjligheterna att bedriva effektiva kommunala verksamheter med hög kvalitet. Om många LIS-områden tas i anspråk för bostäder kan denna effekt motverkas. LIS-områdena ger en spridd bebyggelse med långa avstånd till service av olika slag, vilket kan öka behovet av samhällsbetalda resor (till exempel skolskjuts). Den positiva effekten kan också motverkas av att kommunen samtidigt eftersträvar att bibehålla och på sikt utveckla service i landsbygdsorterna. Det är tveksamt om befolkningen i dessa mindre orter kommer att öka så mycket att det utgör underlag för lokal service. I alla fall inte på ett kostnadseffektivt sätt.

² Begreppet försörjningskvot beskriver förhållandet mellan antalet personer inom respektive utanför arbetsför ålder, ofta uttryckt som antal personer som behöver försörjas per hundra personer i arbetsför ålder (vanligen 20–64 år). Ju högre försörjningskvot, desto större börda för de som arbetar – de måste försörja fler.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Kommunens låga markinnehav försvårar ett genomförande av ambitionerna om stark planberedskap, att skapa goda bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer och att planera för bostäder anpassade efter äldres efterfrågan och behov. Kommunen kan därför behöva göra markinköp av strategiskt belägna områden för att kunna genomföra planförslaget.

Kommunens kostnader för infrastruktur, kommunikationer och friluftsliv kan öka. Det handlar bland annat om ambitionen om underhåll och utformning av offentliga rum med högre kvalitet och ökad trafiksäkerhet för cyklister och gångtrafikanter. Det handlar också om att det kan krävas kommunal medfinansiering för att upprätthålla och förbättra regionala och nationella kommunikationer. Föreslagna nya vägar och broar kan antingen komma att finansieras av kommunen, staten eller av en exploatör. Det kan inte uteslutas att kommunen behöver medfinansiera delar av investeringarna. Även ambitionen om tätortsnära vandringsleder och rekreationsområden kan ge ökade kostnader för såväl investering som löpande underhåll.

Näringslivet och byggaktörer

Översiktsplanens ställningstaganden

Översiktsplanens övergripande inriktningar, tematiska ställningstaganden och inriktningar för specifika områden i markanvändningskartan kan påverka den kommunala ekonomin. Framför allt handlar det om följande ställningstaganden:

- ❖ Markanvändningskartan redovisar omfattande ytor för testverksamhet och andra verksamheter/industri.
- ❖ Kommunen ska skapa förutsättningar för det lokala näringslivet genom rådgivning, planberedskap samt marktillgång. Det ska finnas beredskap för små- och storskaliga etableringar genom planering för nya verksamhetsområden.
- ❖ Kommunen ska verka för ett bra företagsklimat för befintliga samt nya företag. Kommunen ser positivt på och ska verka för fler arbetstillfällen i den privata sektorn. Kommunen ska också verka för en långsiktigt hållbar testverksamhet inom kommunen.
- ❖ Kommunen värnar centrumhandeln i central- och serviceorter. Insatser som görs i centrum ska beakta och främja centrumhandeln.
- ❖ Kommunen ser positivt på att utveckla näringsgrenar kopplade till rennäringen och vill verka för en ökad sysselsättning inom förädling av produkter från ren. Kommunen ser också positivt på utveckling av den samiska besöksnäringen.
- ❖ Skogsnäringens intressen ska beaktas vid bedömning av lokalisering och exploatering av bebyggelse och anläggningar. Kommunens hållning är att ytorna för storskaligt skogsbruk inte ska öka och att småskaligt skogsbruk bör prioriteras.
- ❖ Kommunen har en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.
- ❖ Planförslaget tillgodoser inte riksintresset för värdefulla ämnen eller material vid Kallak. Samma yta är även av riksintresse för rennäring som i stället prioriteras. Det ska finnas avtal samt en ekonomisk säkerhet att gruvbolagen återställer marken.
- ❖ Kommunen har beslutat att den antagna LIS-planen gäller i sin helhet. Kommunen har bedömt att det finns goda möjligheter att åstadkomma landsbygdsutveckling genom att bygga nära vatten.

Förutsättningar

Jokkmokks kommun har ett starkt lokalt näringsliv med en hög andel egenföretagare. Företagens lönsamhet ligger bland de högsta i landet och sysselsättningsgraden är högre än för landet som helhet. Samtidigt rankas företagsklimatet relativt lågt i Svenskt Näringslivs kommunranking (Ekonomifakta, 2025).

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Viktiga näringar inom kommunen är framför allt testverksamhet, rennärning, besöksnäring, skogsnäring och energi. I nuläget planeras stora etableringar i norra Sverige som kan innebära utvecklingsmöjligheter för kommunen. Kommunen har stor tillgång på fossilfri el som möjliggör utveckling av elintensiva verksamheter.

Det är en utmaning för kommunen är att hitta rätt kompetens inom framför allt vård, omsorg och teknik. En stor andel av befolkningen både bor och arbetar i kommunen (83%). Andelen som pendlar till eller från angränsande kommuner är låg. (Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), 2025).

Rennärning bedrivs över hela Jokkmokks kommun och är en av kommunens viktigaste basnäringar. Effekter för rennärningen omfattar såväl ekologiska som sociala och ekonomiska aspekter och beskrivs därför i separat kapitel.

Besöksnäringen berör flera olika branscher, bland annat hotell och restaurang, andra former av logi, transporter och varuhandel. Kultur, sportaktiviteter och rekreation är andra delar av näringen. Naturen är en viktig tillgång för besöksnäringen och används på olika sätt året om.

Skogsnäringen är också en av kommunens basnäringar och skogen är en viktig resurs även för andra intressen, såsom turism, jakt, friluftsliv, rennärning, kultur- och naturvård. I kommunen finns stora arealer produktiv skogsmark. För att räknas som produktiv skog ska den växa tillräckligt bra för att det ska gå att bedriva skogsbruk. Improduktiv skogsmark utgörs av exempelvis fjällbjörkskogar, hållmarksskogar och skogar på myrar. På grund av det kalla klimatet tillhör skogarna i kommunen bland de minst produktiva i landet.

Jordbruksnäringen är liten inom kommunen. Jordbruksmarken är framför allt lokaliserad i områdena runt Vuollerim och Porsi.

Fastighetspriserna är låga i kommunen. Medelpriset för ett småhus uppgick 2024 till drygt en miljon. Som jämförelse var medelpriset för ett småhus i landet som helhet nästan 4 miljoner (SCB, 2025).

Ekonomiska effekter

*Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen **ge möjlighet till positiva effekter** för näringslivet i kommunen, då kommunen har en ambition att ha ett gott företagsklimat och god planberedskap för verksamhet av olika slag. De positiva effekterna begränsas av att både rennärningen, gruvnäringen och skogsnäringen i viss mån försvåras. Låga fastighetspriser försvårar dessutom för en hållbar exploateringsekonomi.*

Planförslagets omfattande ytor för verksamheter/industri och ambitionen att ha god planberedskap för både små- och storskaliga etableringar, ger goda förutsättningar för det lokala näringslivet att utvecklas med fler arbetstillfällen. Framför allt inom elintensiva branscher och testverksamhet. Då det är låg arbetslöshet i Jokkmokk idag kan det dock vara svårt för näringslivet att hitta rätt kompetens. Det kan antingen leda till att lönerna drivs upp eller att företag får locka personal från andra kommuner och regioner att flytta hit.

Att prioritera ny bebyggelse och kommunal service till befintliga orter ökar möjligheten för handlare i centrum att fortsätta kunna bedriva sina verksamheter, då kundunderlaget bibehålls och fler får relativt korta avstånd till servicen.

För gruvnäringen uppstår negativa effekter då planförslaget prioriterar riksintresse för rennärningen framför riksintresset för värdefulla ämnen eller material vid Kallak. Samtidigt medför planförslaget som helhet negativa effekter för rennärningen genom att påverka viktiga funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser (läs mer i separat kapitel om rennärning).

Planförslaget bedöms ge negativa effekter för skogsnäringen då stora områden med produktiv skog kan komma att tas i anspråk för nya verksamheter och vätgasledning samt då kommunen vill prioritera

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

småskaligt skogsbruk framför det storskaliga. Storskalig skogsnäring är dock negativ för rennäringen, vilket gör att kommunens basnäringar har olika intressen i frågan. De negativa effekterna för skogsnäringen mildras av att kommunen avser att beakta deras intressen vid bedömning av lokalisering och exploatering av bebyggelse och anläggningar.

Planförslagets restriktiva hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark ger positiva effekter för de som bedriver jordbruk i kommunen, men då jordbruksnäringen är liten får det endast ett marginellt genomslag för kommunens näringsliv som helhet.

Låga fastighetspriser försvårar en hållbar exploateringsekonomi och nybyggnation av bostäder. Markanvändningsfrågor i kommunen är komplexa och kräver ofta omfattande utredningar. Samtliga kostnader som föranleds av ett planarbete ska finansieras av exploateringsprojektet. Det gäller både plan- och byggprocessen. Priserna för nybyggda bostäder eller verksamhetslokaler behöver därför vara tillräckligt höga för att täcka kostnaderna. Detta berör framför allt nybyggnation av bostäder och mindre, lokala verksamheter. Större industrisatsningar bedöms ha så starka incitament att de kan genomföras oavsett fastighetspriser. De kan till och med gynnas av låga priser.

Den enskilde

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunens målsättning är en ökad befolkning med en hållbar befolkningstillväxt samt åldersfördelning för att säkra underlag för service och skola.
- ❖ Kommunen ska arbeta för en stabil bostadsmarknad och verka för att det finns goda bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer.
- ❖ Befintliga orter ska förtätas för att nyttja befintlig infrastruktur och samhällsservice. Kommunal service ska koncentreras till kommunens central- och serviceorter Jokkmokk, Vuollerim och Porjus.
- ❖ Kommunen ska se över planberedskap för bostäder i Porjus, Jokkmokk samt Vuollerim och aktivt arbeta med att stärka planberedskapen.
- ❖ Kommunen är positiv till nya bostäder på landsbygden i anslutning till byar där det bidrar till bibehållen service. Kommunen eftersträvar att bibehålla och på sikt utveckla service i landsbygdsorterna i takt med ökad befolkning.
- ❖ Kommunen ska verka för att upprätthålla redan utbyggd digital infrastruktur och god mobiltäckning samt fortsatt utveckla en god infrastruktur i hela kommunen.
- ❖ Den antagna LIS-planen gäller i sin helhet.

Förutsättningar

Medianinkomsten i Jokkmokks kommun är något lägre än för landet som helhet. Även andelen högutbildade är låg. Samtidigt är andelen arbetslösa bland de lägsta i landet och kommunen har en hög andel företagare (Ekonomifakta, 2025).

Det finns cirka 2 460 hushåll i Jokkmokk och det bor i snitt 1,92 personer per hushåll. Andelen ensamhushåll i Jokkmokks kommun är högre än i landet som helhet (47 % av alla hushåll är ensamhushåll i Jokkmokk jämfört med 42 % i landet som helhet). De större hushållen (4 personer eller fler) är färre än i landet som helhet (SCB, 2025).

Bostadsbeståndet i Jokkmokks kommun består av cirka 70 % småhus (cirka 1 870 småhus). Totalt finns cirka 800 lägenheter i flerbostadshus eller andra specialbostäder i kommunen (SCB, 2025). Det kommunala bostadsbolaget AB Jokkmokkshus står för majoriteten av hyresrätterna i kommunen med drygt 500 lägenheter (AB Jokkmokkshus, 2025). Av översiktsplanen framgår att det är låg omsättning på småhusmarknaden och att unga barnfamiljer därför ofta är fast i hyresmarknaden. Det framgår också att det

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

behövs fler boendeanternativ för äldre med anpassade lägenheter. På så sätt kan det skapas flyttkedjor och frigöra småhus på bostadsmarknaden.

Det finns drygt 200 fler bostäder än hushåll i kommunen, vilket indikerar att vissa bostäder står tomma eller används för som fritidshus eller annat tillfälligt boende.

Ekonomiska effekter

Sammantaget bedöms den planerade markanvändningen ge möjlighet till positiva effekter för enskilda privatpersoners ekonomi i Jokkmokks kommun. Bedömningen grundar sig framför allt på att det kan bli lättare att hitta ett arbete och en lämplig bostad.

Planförslagets omfattande ytor för verksamheter/industri tillsammans med kommunens ambition att ha ett gott företagsklimat och god planberedskap för verksamhet av olika slag, ger positiva effekter för privatpersoners ekonomi då det ökar möjligheterna att hitta ett arbete och därmed skaffa en försörjning. Detta förstärks av kommunens ambitioner om digital infrastruktur, mobiltäckning och att utveckla infrastrukturen, då det öppnar upp för att arbeta från många platser i kommunen. Då det är låg arbetslöshet i Jokkmokk idag, kan fler arbetstillfällen leda till högre löner eftersom näringslivets aktörer kan få svårt att hitta rätt kompetens.

Kommunens ambition att skapa en stabil bostadsmarknad med bostäder i varierande storlekar och upplåtelseformer kan också ge positiva effekter för privatpersoners ekonomi då blir lättare för den enskilde att hitta en lämplig bostad. Dagens låga fastighetspriser kan dock försvåra för människor att köpa nybyggda bostäder, då bankers lånevillkor utgår från lokala fastighetspriser. Det kan helt enkelt vara svårt att få lån för en nybyggd bostad.

Rennäring

Rennäring behandlas i ett eget kapitel då effekterna påverkar såväl ekologiska, sociala samt ekonomiska aspekter.

Översiktsplanens ställningstaganden

- ❖ Kommunen avser att verka för att minimera konflikter mellan rennäringen och andra intressen. Områden utpekade som riksintresse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra möjligheterna att bedriva renskötsel.
- ❖ Berörd sameby ska höras vid prövning av ärenden som berör områden som är viktiga för rennäringen.
- ❖ Översiktsplanen prioriterar riksintresse för rennäring framför riksintresse för värdefulla ämnen eller material vid Kallak. Kommunen är också negativ till övriga riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material.
- ❖ Skogsmark ska avverkas skonsamt och med hänsyn till rennäringen.
- ❖ I samband med reservatsbildningar bör kumulativa effekter för rennäringen utredas och beaktas.
- ❖ Kommunen ska samarbeta med civilsamhället för ett fortsatt välfungerande skoterledsnätverk i kommunen utan att rennäringen skadas eller störs.
- ❖ Kommunen är försiktigt positiv till ökad godstrafik på Inlandsbanan, men betonar vikten av säkerhet och att Trafikverket bekostar faunapassager. Malmabanans kapacitetsökning ses som positiv.
- ❖ Kommunen är inte positiv till utökad militär verksamhet i kommunen som påverkar det lokala näringslivet och natur- och kulturmiljöer negativt.
- ❖ Kommunen ser positivt på att utveckla näringsgrenar kopplade till rennäringen och vill verka för en ökad sysselsättning inom förädling av produkter från ren. Kommunen ser även positivt på utveckling av den samiska besöksnäringen.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

- ❖ LIS-planen ska fortsätta gälla.
- ❖ Kommunen är positiv till nya bostäder på landsbygden i anslutning till byar där det bidrar till bibehållen service.
- ❖ Kommunen ska ha en nära och strategisk dialog med bland annat länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Laponiatjuottjudus och samebyarna gällande det storskaliga friluftslivet.
- ❖ Kommunen ser positivt på vätgasproduktion i kommunen.
- ❖ Kommunen är negativ till nya 400 kV-ledningar om de inte ger lokal nytta, och föredrar markförläggning samt placering nära befintliga ledningar för att minska påverkan.
- ❖ Kommunen ska verka för en utveckling av en långsiktigt hållbar testverksamhet inom kommunen.
- ❖ Kommunen har en restriktiv hållning till heliskiing.

Förutsättningar

Rennäring bedrivs över hela Jokkmokks kommuns yta och är en av kommunens viktigaste basnäringar. I Jokkmokks kommun bedrivs renskötsel av sju samebyar: fyra fjällsamebyar – Jåhkågasska tjiellde, Sirges, Tuorpon och Luokta-Mávas samt tre skogssamebyar – Slakka, Udtja och Gällivare. En stor del av kommunens yta är klassad som riksintresse för rennäringen. Rennäringen är en av kommunens basnäringar, men är även en bärande del av den samiska kulturen, språket och identiteten och har en central betydelse för kommunens natur- och kulturlandskap. Rennäringen är beroende av tillgången till ostörda, sammanhängande marker och möjligheten att anpassa verksamheten efter renens naturliga rörelsemönster. I kommunen finns stora arealer med traditionella betesmarker, vilket ger goda förutsättningar för renskötselns fortlevnad.

Renskötseln bidrar till att upprätthålla och utveckla det samiska kulturarvet. Renskötsel som livsform bygger på generationers kunskap om naturens rytm, renens beteende och landskapets förändringar. Genom renskötseln förs samiska språk, traditioner och värderingar vidare i vardagen. Den samiska identiteten är starkt förankrad i landskapet och i relationen till renen. Renskötseln ger försörjning men också en känsla av tillhörighet, ansvar och kontinuitet. Jokkmokks kommun är ett viktigt centrum för samisk kultur i Sverige och är förvaltningskommun för samiska, vilket innebär ett särskilt ansvar att skydda och främja det samiska språket och kulturen.

Kommunen har haft omfattande dialog med berörda samebyar för att utforma planförslaget med så begränsade negativa effekter för rennäringen som möjligt.

Renskötselåret

Renskötselåret följer naturens rytm, men skiljer sig åt mellan fjällsamebyar och skogssamebyar. I fjällsamebyarna präglas året av långa säsongsvandringar mellan olika betesområden. Under vintern vistas renarna i skogslandet, där lavrika marker ger tillgång till vinterbete. På våren sker flyttning mot kalvningsland i fjällnära skogsområden, följt av sommarbete på högfjället där renarna får tillgång till näringsrikt betesområde och svalare klimat. Hösten innebär samling inför slakt och märkning, innan renarna återvänder till vinterbetesområdena. I skogssamebyarna sker hela renskötselåret inom ett och samma geografiska område – åretruntmarkerna. Kalvning sker i skyddade skogsområden under våren, följt av sommarbete på myrar och i skuggiga skogsbackar där renarna söker svalka och skydd mot insekter. Under hösten samlas renarna för räkning och slakt, och vintern tillbringas i lavrika skogar. Eftersom skogssamebyarna inte har tillgång till fjällområden är de särskilt beroende av ostörda marker inom sitt enda betesområde. Skillnaderna i renskötselåret speglar både ekologiska förutsättningar och kulturella traditioner, och avgör hur samebyarna påverkas av olika intrång.

Vad ger en negativ påverkan på rennäringen?

I grova drag påverkas rennäringen negativt av all markanvändning som tar i anspråk naturmark. Den påverkas också av att fler människor vistas i markerna, buller och ökad trafik. När naturmark tas i anspråk innebär det ett direkt betesborfall och att viktiga funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

att uppsamlingsplatser minskar eller blir avskurna. Det är sällan möjligt att hitta alternativa områden av samma kvalitet, vilket betyder att ett bortfall eller en minskning kan ha allvarliga effekter för bedrivandet av renskötseln även om bara en förhållandevis liten yta tas i anspråk.

Om betesland tas i anspråk kan det behövas stödutfodring, vilket innebär såväl merkostnader som merarbete. I en förlängning kan det påverka näringens och kulturens långsiktiga bärkraft. Andra betesområden, där det är risk för annan störning, kan behöva användas. Till exempel nära vägar där renar behöver övervakas i större utsträckning. När betesmark faller bort kan kringliggande betesområden riskera att bli överbetade. Även kringliggande samebyar kan indirekt belastas om renarna blandas. Detta kan leda till konflikter och negativa sociala effekter samebyarna emellan.

Renar påverkas negativt av ökad mänsklig aktivitet. Det innebär i praktiken att de störs av all form av utveckling både under byggfasen och vid fortsatt drift av bostäder, verksamheter, besöksnäring, infrastruktur m.m. Olika årstider är känsliga på olika sätt. Vintern är allra viktigast vad gäller betesro. Störningar under vintern kan påverka hela renskötselåret, då brist på vinterbete kan försämra renarnas hälsa. Vår och sommar är kalvarna extra känsliga för störningar. Under hösten behöver renarna vara i fred för parning under brunsten.

Trafik på väg, järnväg och skoterleder medför, utöver buller och ökad mänsklig aktivitet, även risk för trafikolyckor. Varje år dödas ett stort antal renar i trafiken. Ökad trafik kan försvåra renarnas naturliga rörelsemönster, öka stressnivåer och minska tillgången till betesområden. Renar undviker ofta områden nära vägar och järnvägar på grund av buller och vibrationer. Infrastrukturen utgör fysiska barriärer som ofta är svåra eller omöjliga för renar att passera. Vintertid kan snövallar och dålig sikt försvåra för både renskötare och tågtrafik. Vägsalt är också en olycksrisk då renar lockas att slicka salt. Förlusten av renar ger både stora ekonomiska förluster och påverkar avelsarbetet. Efter höstens skiljning och slakt består hjorden till övervägande del av avelsdjur. Trafikolyckor vintertid drabbar därför framför allt avelsdjuren. Påkörning av vajor under sommarperioden resulterar i att efterlämnade kalvar inte överlever. För att minska påverkan krävs att effekterna för renskötseln analyseras i ett tidigt skede.

Effekter

*Kommunen har haft omfattande dialog med berörda samebyar för att utforma planförslaget med så begränsade negativa effekter för rennäringen som möjligt. Trots detta bedöms planförslaget medföra **negativa effekter** på rennäringen genom att påverka viktiga funktionella samband såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser, vilket ger ökad arbetsbörda och merkostnader för rennäringen. Förväntad trafikökning på väg och järnväg skapar en förstärkt barriäreffekt, samt ökad olycksrisk och störningar i renarnas rörelsemönster. I en förlängning kan de kumulativa effekterna påverka både näringens och den samiska kulturens långsiktiga bärkraft. De negativa effekterna mildras genom att kommunen prioriterar riksintresset för rennäring framför ny gruva vid Kallak och är negativ till andra riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material, genom bebyggelsläpp vid LIS-områden i fjällstråket, att kommunen prioriterar småskaligt skogsbruk samt genom broar över Kamajåkkå och Tarraättno.*

Olika delar av planförslaget medför olika effekter – såväl positiva som negativa. Nedan beskrivs hur olika markanvändningsanspråk enligt planförslaget kan komma att påverka rennäringen.

Gruvnäring

Planförslaget bedöms medföra **positiva effekter** på rennäring med anledning av gruvnäring, eftersom kommunen prioriterar rennäringen framför gruvetablering vid Kallak och är negativ till övriga riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material vid Rakas, Äpartjikka, Lantanjarkka och Norvijaur.

Kommunen prioriterar riksintresse för rennäring framför riksintresse för värdefulla ämnen eller material såväl Kallak järnmalmsfyndighet som genom att vara negativt inställd till övriga riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material. Det innebär att kommunen positionerar sig i frågan till fördel för rennäringen.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Kallakgruvan planeras i ett område som används av Sirges och Jåhkågaska samebyar. Övriga riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material berör Tuorpon, Jåhkågaska och Sirges.

Energiinfrastruktur

Effekter på rennäringen med anledning av ny energiinfrastruktur hanteras mer i detalj i separata tillståndsprocesser. Nedan beskrivs effekter på en översiktlig och principiell nivå.

Planförslaget bedöms medföra **negativa effekter** på rennäringen med anledning av utbyggnaden av vätgasledningar. Det finns ett behov av mellankommunal och statlig samordning för att säkerställa att rennäringens intressen inte trängs undan i energiomställningen.

Stråket för nya vätgasledningar berör Slakka, Sirges, Gällivare, Udtja, Jåhkågaska och Tuorpon samebyar. Stråket ligger nästan helt inom områden av riksintresse för rennäring och berör flyttleder, anläggningar, en svår passage vid Vuollerim, rastbetesområden och uppsamlingsområden. På några platser har placeringen av vätgasledningen anpassats efter rennäringen. Exempelvis vid Stora Luleälven där det har tagits hänsyn till Slakkas betesmarker. Det kan mildra effekterna något men i stort överväger de negativa effekterna.

Vätgasledningar påverkar rennäringen, både direkt och indirekt. Stora ytor tas i anspråk i form av ledningsgator, vilket ger ett betesbortfall och barriärer i landskapet som försvårar renarnas möjligheter att nyttja invanda leder, hitta bete och ströva fritt. Ledningsgator används ofta som skoterleder, vilket ger stora störningar för renar genom påkörningar, samt genom buller och ökad aktivitet i området.

Under byggtiden kan renarna komma att undvika viktiga betesmarker till följd av buller, ökad mänsklig aktivitet och förändrad markanvändning. För samebyarna kan det ställa krav på ökad planering och anpassning av renskötseln. Det kan också ge extraarbete för renskötarna om hjorden splittras och renar riskerar att sprida sig i oönskade riktningar.

Trafikinфраstruktur

Planförslaget bedöms medföra **negativa effekter** på rennäringen gällande järnvägstrafik, då ökad trafik på Inlandsbanan och Malmbanan påverkar rennäringen. Ambitionen att skapa faunapassager kan mildra de negativa effekterna något. Även effekterna från vägtrafiken bedöms som negativa, då planförslaget troligen medför ökad vägtrafik i flera delar av kommunen.

Inlandsbanan skär igenom renbrukslandskapet, däribland Udtja sameby vars åretruntmarker delas av järnvägen. Inlandsbanan utgör en betydande fysisk barriär genom flera av kommunens samebyar. Redan i dagsläget medför Inlandsbanan utmaningar för renskötseln genom frekventa påkörningar av ren samt störningar kopplade till oannonserad tågtrafik, bland annat i Försvarmaktens regi. Vid en framtida upprustning och kapacitetsökning av Inlandsbanan finns det risk för ytterligare påverkan på rennäringen. Faunapassager kan mildra de negativa effekterna något.

Trots att Trafikverket genomför tekniska utredningar, upplever Udtja sameby att deras behov inte beaktas tillräckligt i planeringsprocessen (Udtja sameby, 2025). Utan tydliga åtgärder – såsom faunapassager, förbättrade samråd och skydd av känsliga områden – riskerar upprustningen och kapacitetsökningen av Inlandsbanan att ytterligare försvåra en redan utsatt situation.

Utökad kapacitet på Malmbanan kan medföra fler och längre godståg med betydande effekter för rennäringen som följd. Malmbanan korsar flera viktiga flyttleder för renar och går genom Udtjas, Sirges, Jåhkågaska och Tuorpons betesmarker på ena sidan och Gällivare skogssameby på andra sidan. För skogssamebyarna Udtja och Gällivare, som redan verkar i ett fragmenterat skogslandskap, blir effekterna särskilt märkbara.

Det är sannolikt att vägtrafiken kommer att öka till följd av planförslaget, då nya verksamhetsområden och testområden sannolikt genererar mer trafik. En sådan utveckling riskerar att förstärka de negativa effekterna

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

på rennäringsområdet, om inte särskild hänsyn tas i planeringen. De större vägarna i Jokkmokks kommun, särskilt E45 och väg 97, korsar flera viktiga renbetesområden och flyttleder.

Föreslagna broar över Kamajäkkå och Tarraätno skulle underlätta för rennäringsområdet genom att förkorta vägarna mellan olika renningsområden.

Verksamheter och industri

Planförslaget bedöms medföra **negativa effekter** på rennäringsområdet med anledning av utbyggnadsområdena för verksamheter och industri.

Planförslaget pekar ut stora områden för nya verksamheter och industri norr om Jokkmokks tätort och vid Vuollerim. Obebyggd mark som idag utgör bete för rennäringsområdet, tas i anspråk. Det medför ett stort betesbortfall, barriärer i landskapet, samt störningar av själva verksamheten och tillhörande infrastruktur. Verksamhetsområdet Stormyren norr om Jokkmokk omfattar ett uppsamlingsområde samt angränsar till områden av riksintresse för rennäringsområdet och flyttleder. Tillkommande verksamheter i området riskerar att skära av Sirges marker, försvåra flytt mellan årstidslandena, öka risken för störningar och olyckor och öka belastningen på redan pressade betesmarker. Efter samrådet har Stormyren avgränsats geografiskt och ett testområde på sjön Västra Ällojaure har utgått för att minska påverkan på rennäringsområdet. Även om effekterna mildras, bedöms planförslaget ändå påverka Sirges sameby negativt eftersom området redan idag utgör en trång passage med anledning av befintliga vägar, järnväg och kraftledningar.

Delar av verksamhetsområdet Norrvik i Vuollerim ligger inom områdena av riksintresse för rennäringsområdet, samt berör ett uppsamlingsområde. Exploatering i dessa områden kan innebära negativa effekter i form av att viktiga samband mellan olika strategiska områden för rennäringsområdet påverkas negativt.

Det nytillkomna utredningsområdet för verksamheter/industri vid Messauremagasinet angränsar till riksintresse för rennäringsområdet, ett uppsamlingsområde och en flyttled inom Slakka sameby. Området vid Messauremagasinet är redan idag påverkat av flera kraftledningar och verksamheter i form av vattenreglering. Ytterligare verksamhet i direkt anslutning till dammen bedöms därför endast ge liten ytterligare påverkan på rennäringsområdet.

Enligt planförslaget kan etableringar av elkraftsintensiva verksamheter förekomma längs med vätgasledningen och större kraftledningar. Om större verksamheter och infrastruktur samlokaliseras kan risken för störningar på rennäringsområdet minska något om fragmenteringen begränsas.

Planförslaget medför även negativa effekter på rennäringsområdet på grund av planerade biltestverksamheterna. Biltestverksamhet föreslås på sjöarna Skabramsjöarna, Sör-Tjalmejaure samt södra delarna av Kåskatssjön.

- Vid Skabramsjöarna föreslås testverksamhet inom ett uppsamlingsområde av riksintresse för rennäringsområdet, där även flera flyttleder korsas. Testområdet berör även ett viktigt vinterbetesområde för Jåhkågasska. Här finns dock testverksamheter redan idag, så att det är möjligt att Jåhkågasska har kunnat anpassa sig i viss mån.
- Sör-Tjalmejaure utgör nyckelområde för Jåhkågasska med särskilt goda betesförhållanden under vinterbetet, vilket innebär att samebyn nyttjar området när verksamheten är aktiv. Föreslagna testverksamhet vid Sör-Tjalmejaure ligger helt inom ett uppsamlingsområde.
- Vid Kåskatssjön ligger testområdet i direkt anslutning till en flyttled, varför negativ påverkan inte kan uteslutas.

Kommunen har som ambition att ta hänsyn till rennäringsområdet i planeringen, men utbyggnaden av verksamheter kommer i praktiken att innebära negativa effekter för rennäringsområdet. Nya verksamheter tar mycket mark i anspråk och förändrar därmed renbrukslandskapet. De stora sammanhängande naturområdena som nyttjas för rennäringsområdet i kommunen är viktiga att bevara i sin helhet.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Bostäder och service

Planförslaget bedöms medföra **risk för negativa effekter** på rennäringen avseende utvecklingen av bostäder och service samt landsbygdsutveckling i strandnära lägen. Kommunen föreslår en varsam förtätning och komplettering i Jokkmokks centrum, Skabram, Talvatis och i Notudden samt LIS-områden enligt gällande LIS-plan.

Hela Jokkmokks centrum och Talvatis, utgör riksintresse för rennäringen, även om de delar av tätorterna som utgörs av sammanhängande bebyggelse inte används av rennäringen. Detta sätter fingret på att avgränsningen av riksintresseområdena bör uppdateras för att spegla vilka områden som är viktiga för rennäringen.

På båda sidor om Lilla Luleälven ligger utredningsområden för bostäder inom riksintresseområdet för rennäringen. Det går även flyttleder och svåra passager inom och i direkt anslutning till utredningsområdena.

Ett utredningsområde för bostäder (Skabram norra) ligger inom ett större område för rastbete. Även föreslagen utveckling av besöksnäring i Skabram kan orsaka störningar för Jåhkågasska, särskilt då det tillsammans med testverksamheterna på Skabramsjöarna kan ge negativa kumulativa effekter för rennäringen i området. Generellt bedöms dock de föreslagna bostads- och serviceområdena vara så pass små att den negativa effekten på rennäringen blir liten.

LIS-planen föreslår ett flertal LIS-områden. Vid flera ställen överlappar områden för riksintresse för rennäring med LIS-områden. Utvecklingen vid Kvikkjokk-Tjåmotis, Granudden och Björkholmen kan innebära störningar och betesbortfall för Jåhkågasska under vintern och våren där renar strövar fritt i området. Längs Kvikkjokksvägen som utgör en svår passage för Jåhkågasska sameby anger planförslaget flera LIS-områden. Risken för negativa effekter minskar tack vare översiktsplanens ställningstagande om att säkerställa tillräckliga bebyggelsläpp här. För Sirges innebär LIS-området i Ålloluokta ett större intrång.

Enligt MKBn till LIS-planen (Jokkmokks kommun & Ramböll AB, 2021) berörs riksintresse för rennäringen av flera av de utpekade LIS-områdena. Under dialogen med Jåhkågasska om förslaget till ny översiktsplan framgick att även LIS-områdena vid Njavve stör rennäringen eftersom en flyttled går över vattnet mellan de två utpekade områdena. Det gör att det blir trångt för renarna att ta sig förbi. Samma situation med utpekade LIS-områden på båda sidor om en flyttled finns vid Karats, där Tuorpons flyttmöjligheter riskerar att påverkas negativt.

Militär verksamhet

Planförslaget bedöms medföra **inga/försumbara effekter** för rennäringen i relation till militär verksamhet, då kommunen har en restriktiv hållning gentemot en utökning av den militära verksamheten i kommunen om det påverkar det lokala näringslivet. Rennäringen är en del av det lokala näringslivet.

Skogsnäring

Planförslaget bedöms medföra **möjlighet till positiva effekter** för rennäringen i relation till skogsnäring då kommunen har en restriktiv hållning till storskaligt skogsbruk och istället prioriterar småskaligt skogsbruk.

Kumulativa effekter

Planförslaget bedöms medföra **negativa kumulativa effekter** för rennäringen. Även om enskilda åtgärder kan ha begränsad påverkan, kan den samlade effekten av flera markanvändningar tillsammans med externa faktorer som klimatförändringar, leda till betydande effekter för renskötseln. Det gäller särskilt i områden som är utpekade som riksintresse för rennäring eller där viktiga funktionella samband påverkas såsom flyttleder, betesmarker och uppsamlingsområden. De kumulativa effekterna kan påverka både näringens och den samiska kulturens långsiktiga bärkraft. Områden med olika ändamål måste hänga ihop för att helheten ska fungera. För att säkerställa rennäringens långsiktiga förutsättningar krävs därför en helhetssyn i planeringen, där landskapsförändringar, barriäreffekter, betesbortfall och störningar analyseras samlat och i dialog med berörda samebyar.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

De största kumulativa effekterna uppstår med anledning av förändringar som styrs av andra faktorer än översiktsplanen. Framför allt effekter av klimatförändringar och utveckling som regleras genom tillståndsprövning, med eller utan kommunens tillstyrkande. Läs mer om dessa effekter i avsnittet om nollalternativets effekter.

Att stegvis nagga renbetesmarker och andra strategiskt viktiga områden i kanten försvårar för samebyarna att anpassa sin renskötsel till ett förändrat klimat. För det krävs tillgång och flexibilitet till olika betesmarker och flyttvägar vid olika årstider och väderförhållanden. Mildare vintrar leder till isbildning i snön, vilket gör det svårt för renarna att komma åt marklav. Detta kan tvinga renskötare att stödutfodra i större utsträckning, vilket ökar kostnaderna och arbetsbördan. Isar kan också bli för dåliga för att kunna användas som flyttleder. Det måste då finnas geografiskt utrymme för anpassning.

Skogssamebyarnas förutsättningar att bedriva rennäring i Jokkmokks kommun bör särskilt beaktas utifrån kumulativa effekter, eftersom de kan vara särskilt sårbara för fysisk landskapsförändring genom att renskötseln bedrivs i tätare skogsområden med begränsad geografisk rörelsefrihet. De påverkas ofta av utbredd fragmentering genom exempelvis skogsbruk, turism och bostadsutveckling, vilket försvårar logistik och minskar tillgången till viktiga betesmarker. Skogssamebyar kan anses vara i ett utsatt läge när det kommer till olika exploateringar och konkurrerande markanvändning. Eftersom rennäringen är beroende av lokal ekologisk kunskap och traditionella brukningsmönster, påverkar sådana förändringar även den kulturella kontinuiteten och identiteten.

Jokkmokk identifieras som en rennäringssamhälle och samisk kultur är djupt förankrade i kommunens historia och än idag. När rennäringen påverkas negativt, har det även effekter för den samiska kulturen. Aktiva utvecklingsinsatser som syftar till att bevara och värna den samiska kulturen behöver utvecklas om Jokkmokk fortfarande vill vara rennäringssamhälle i framtiden.

6 Samlad hållbarhetsbedömning

I detta kapitel jämförs och sammanfattas översiktsplanens effekter för nollalternativet och planförslaget i en samlad hållbarhetsbedömning.

Nollalternativet

Sammantaget bedöms nollalternativet medföra **mindre negativa miljöeffekter än planförslaget**. Framför allt då det tillkommer mindre ytor för verksamheter och industri. Naturmiljön med dess landskapsbild och kulturmiljöer bibehålls därmed i högre utsträckning. Detta skulle även vara positivt utifrån rennäringens perspektiv.

Vad gäller de sociala och ekonomiska effekterna är det tvärtom – nollalternativet medför **mer negativa sociala och ekonomiska effekter än planförslaget**. Utan en aktuell översiktsplan med en tydlig kommunal viljeinriktning fortsätter sannolikt trenden med minskande och åldrande befolkning. Det blir också svårare att komma till rätta med dagens obalanserade bostadsutbud. På statlig och regional nivå blir dock de ekonomiska effekterna positivare än planförslaget, då det i ett nollalternativ är sannolikt att en gruva i Kallak skulle komma till stånd. Det skulle stärka Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material och ge förutsättningar för ett starkt näringsliv i landet i stort. För rennäringen skulle en gruva i Kallak medföra negativa effekter.

Utöver ovan nämnda skillnader mellan nollalternativet och planförslaget bedöms nollalternativets effekter i huvudsak vara samma som för planförslaget.

Miljöeffekter

Nollalternativet speglar en trolig utveckling där Jokkmokks nya översiktsplan inte antas och genomförs. Planeringen vilar i stället på befintlig översiktsplan från 2011, gällande LIS-plan, tidigare framtagna och pågående detaljplaner, samt sannolika kommande beslut om markanvändning via tillståndsprövningar av olika slag (exempelvis om vindkraft, gruvor, kraftledningar och vätgasledningar). Eftersom den gällande översiktsplanen från 2011 inte längre speglar kommunens syn på utredningsområden för verksamheter, bostäder, vindkraft och inte har med frågan om vätgasanläggningar, ger den en svag vägledning för efterföljande beslut om mark- och vattenanvändning. Gällande översiktsplan saknar utvecklingsområden för såväl bostäder som verksamheter och testverksamhet. I stället föreslås stora områden för vindbruk i den södra delen av kommunen. Kommunen är idag emot större vindkraftsetableringar, varpå nya större vindkraftsområden sannolikt uteblir oberoende av alternativ.

Utan en aktualisering av översiktsplanen finns risk för att beslut om lokalisering av olika markanspråk sker utan aktuellt underlag för bedömning om lämplighet, med risk för sämre nyttjande av ekologiska-, sociala och ekonomiska resurser. Utveckling kan också utebli eftersom kommunen under lång tid har haft en minskande och åldrande befolkning. Utvecklingstrycket är svagt. Kommunen kan också få svårare att hävda sin syn på vindkraft, vätgas- och kraftledningar vid tillståndsprövningar.

För landskapsbilden bedöms nollalternativet medföra mindre negativa effekter än planförslaget.

Nollalternativet pekar inte ut områden för ytkrävande och för landskapsbilden dominerande verksamheter utöver vindkraft. Viss utveckling kan nog ändå väntas. Utbyggnad av nya vätgasledningar är fortsatt aktuellt i ett nollalternativ, vilket har en påverkan på upplevelsen av landskapet.

För naturmiljön bedöms nollalternativet medföra mindre negativa effekter än planförslaget. Påverkan på stora oexploaterade områden uteblir och viktiga livsmiljöer sparas, vilket är positivt för bevarandet av biologisk mångfald. Risk finns för att utveckling av ytkrävande verksamheter ändå sker i ett nollalternativ, men då med sämre underlag för bedömning om markens lämplighet. Utbyggnad av nya vätgasledningar är

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

fortsatt aktuellt i ett nollalternativ och bidrar till barriäreffekter som är negativt för djur- och växtarters spridningsmöjligheter.

För kulturmiljön bedöms nollalternativet liksom i planförslaget medföra risk för negativa effekter. Påverkan som kan uppkomma på fornlämningar blir dock mindre genom att stora exploaterade områden uteblir. Inom LIS-områden bedöms det som sannolikt att påverkan på fornlämningar och andra kulturlämningar inte kommer att kunna undvikas helt.

För hushållning med naturresurser bedöms nollalternativet medföra mindre negativa effekter än planförslaget då inga utvecklingsområden inom oexploaterade områden pekas ut i nu gällande översiktsplan. Samtidigt är det i ett nollalternativ sannolikt att gruvan i Kallak byggs ut, vilket ger större negativa effekter än planförslaget. Det är inte sannolikt att övriga riksintressen för värdefulla ämnen eller material tas i anspråk varför effekterna i det avseendet blir samma som planförslaget.

För yt- och grundvattenkvalitet bedöms nollalternativet medföra mindre negativa effekter än planförslaget. Nollalternativet medför sannolikt tillkomst av mindre andel hårdgjorda ytor, vilket också innebär att en mindre mängd förorenade ämnen når berörd recipient.

Sociala effekter

För rekreation och friluftsliv blir de sociala effekterna av nollalternativet mer negativa än planförslaget. Planförslaget visar på en tydlig inriktning att ta hänsyn till och utveckla befintliga rekreativområden både för närboende och besökare.

För en hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning blir de sociala effekterna mer negativa än planförslaget. Utan en tydlig kommunal viljeinriktning är det sannolikt att trenden med en minskande och åldrande befolkning fortsätter. Dagens problem med obalans i bostadsutbudet kan också antas fortsätta. En viss tillväxt av industrier och andra verksamheter kan dock förväntas även i nollalternativet, vilket kan bidra till att plana ut befolkningsminskningen något.

För identitet, kultur och livsmiljö bedöms skillnaderna mellan nollalternativet och planförslaget vara försumbara. Planförslaget visar dock en vilja att ta hänsyn till ett kulturellt bevarande och utveckling, till att Jokkmokks identitet bevaras, samt till en varsam och attraktiv gestaltad miljö. Samtidigt medför såväl nollalternativet som planförslaget en risk att vissa identitetsmarkörer och möjligheten till kulturutveckling försvåras med en satsning på verksamhetsutveckling.

För barnperspektivet bedöms skillnaderna jämfört med nollalternativet vara försumbara, då flera ambitioner pekar mot förbättrad tillgång till trygg miljö, utbildning, fritid och trafiksäkerhet för barn. Planförslaget visar en vilja att stärka barns livsvillkor genom satsningar på skolmiljöer, föreningsliv och rekreation. Samtidigt saknas en tydlig och genomgående inriktning mot barnperspektivet, vilket innebär att nollalternativet och planförslaget båda riskerar att barns behov inte fullt ut beaktas i den fortsatta samhällsutvecklingen, särskilt om inflyttning uteblir eller resurser inte avsätts.

Ekonomiska effekter

På statlig och regional nivå blir de ekonomiska effekterna av nollalternativet mer positiva än planförslaget, då det i ett nollalternativ är sannolikt att planerna på en gruva i Kallak genomförs. Det skulle stärka Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material och ge förutsättningar för ett starkt näringsliv i landet i stort. Vad gäller vindkraftsfrågan försvåras den industriella omställningen i norra Sverige på samma sätt som planförslaget eftersom kommunen har rätt till veto om nya vindkraftsanläggningar oavsett stöd i aktuell översiktsplan eller ej. De investeringar i statlig infrastruktur och skyddad natur som föreslås i planförslaget genomförs sannolikt inte utan att kommunen har en aktuell översiktsplan som påtryckningsmedel.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

För den kommunala ekonomin blir de ekonomiska effekterna av nollalternativet mer negativa än planförslaget. Det är sannolikt att trenden med minskande och åldrande befolkning fortsätter, vilket försvårar en kommunal ekonomi i balans. Försörjningskvoten kommer successivt att försämrats, så att allt färre behöver försörja allt fler. Det blir svårt att upprätthålla kommunal service på ett kostnadseffektivt sätt.

För det lokala näringslivet och byggaktörer blir de ekonomiska effekterna också mer negativa än planförslaget. Det är inte sannolikt att verksamheter i kommunen utvecklas lika mycket utan att kommunen markerar utvecklingsområden i en aktuell översiktsplan. Viss utveckling av det lokala näringslivet kan det ändå bli som en följd av nya vätgasledningar och som en fortsättning på redan nischade branscher såsom testverksamhet. Verksamheter med stort elbehov kan visa intresse för att etablera sig i kommunen oavsett ny översiktsplan, då de kan få information om elnätets och vätgasnätets kapacitet på annat sätt.

För den enskilde blir det något mer negativa effekter då det sannolikt är svårt att komma till rätta med dagens obalanserade bostadsutbud utan en aktuell översiktsplan. Problematiken med låga fastighetspriser uppstår även i nollalternativet. Prisläget försvårar för människor att köpa nybyggda bostäder, då bankers lånevillkor utgår från lokala fastighetspriser.

Rennäring

Gruvnäringen skulle ge stora negativa effekter för rennäringen i ett nollalternativ då det är sannolikt att Kallakgruvan då kommer till stånd. Det skulle ge ett stort irreversibelt intrång i Sirges och Jåhkågasska samebyars betesmarker med betesbortfall, barriäreffekter och störningar. Det är inte sannolikt att något av de andra riksintresseområdena för värdefulla ämnen eller material tas i anspråk, då regeringen avslag på ansökan om nytt kalkbrott i Norvijaur 2023. Huvudskälet till avslaget var att kalkbrytningen skulle medföra en alltför stor negativ påverkan på renskötelsen i området.

Utbyggnad av kraft- och vätgasledningar är sannolika även i ett nollalternativ. Effekterna blir därför samma som för planförslaget. Utveckling av energiinfrastruktur kan försvåra möjligheten att bedriva renskötelse i stor utsträckning.

Trafikinfrastrukturen utvecklas sannolikt på likartat sätt oavsett ny översiktsplan, vilket gör att effekterna blir samma för nollalternativet som för planförslaget.

Utvecklingen av verksamheter och industri blir sannolikt mindre omfattande än vad planförslaget anger. Därmed blir effekterna av nollalternativet mer positiva än planförslaget då markanspråken för verksamheter och industri blir mindre i områden som är värdefulla för rennäring.

Utvecklingen av bostäder och service blir sannolikt likartad som för planförslaget. Det finns en risk för negativa effekter på rennäring vid komplettering med ny bebyggelse på samma sätt som för planförslaget, framför allt beroende på föreslagna LIS-områden. Både nollalternativet och planförslaget omfattar LIS-områdena, men risken för negativa effekter på riksintresset rennäring är större i nollalternativet då det saknar tydligt ställningstagande om att bevaka tillräckliga bebyggelsesläpp för att säkerställa flyttpassager.

Militär verksamhet skulle ge negativa effekter för rennäringen i ett nollalternativ då det i en orolig omvärld är sannolikt att den militära verksamheten utökas inom områden av riksintresse för totalförsvaret. Hemliga oannonserade transporter längs Inlandsbanan medför svårigheter för rennäringen att anpassa renskötelsen och skydda renarna från olyckor.

Vidsel skjutfält utgör en stor yta och påverkar Tuorpons, Udtjas, Jåhkågasskas och Slakkas marker redan idag. Utökad militär verksamhet här riskerar att medföra negativa effekter för rennäringen, då området omfattar stora ytor med riksintresse för rennäring, flyttleder och betesmarker. Under övningsperioder kan områden stängas av och buller från övningar och transporter i terräng kan påverka renarnas rörelsemönster och kräver att samebyarna anpassar sin planering.

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Kumulativa effekter uppstår framför allt av förändringar som styrs av andra faktorer än översiktsplanen, såsom klimatförändringar och utveckling som regleras genom tillståndsprövning, med eller utan kommunens tillstyrkande.

Även om enskilda åtgärder har begränsad påverkan, kan den samlade effekten av flera markanvändningar tillsammans med externa faktorer som klimatförändringar, leda till betydande effekter för renskötseln. De kumulativa effekterna kan därigenom påverka näringens och den samiska kulturens långsiktiga bärkraft. Områden med olika ändamål måste hänga ihop för att helheten ska fungera.

Den pågående industrialiseringen i Norrbotten innebär att kommunen förväntas bidra med energi och värdefulla ämnen till Sverige som helhet. Det driver på en spiral där varje ny verksamhet skapar behov av ytterligare etableringar och infrastruktur som ger ingrepp i landskapet och renbetesmarkerna. Gruvdrift, industrianläggningar, elproduktion och energilagring är sammanlänkade och kräver stödstrukturer såsom järnväg, vägar, bergtäkter, kraftledningar m.m. Den samlade belastningen ger stora konsekvenser genom att betesmarker fragmenteras, flyttleder och renarnas naturliga strövande blockeras. Därmed urholkas de förutsättningar som renskötseln bygger på.

Klimatförändringarna är ett av de största långsiktiga hoten mot rennäringen. Att stegvis nagga renbetesmarker och andra strategiskt viktiga områden i kanten försvårar för samebyarna att anpassa sin renskötsel till ett förändrat klimat. För det krävs tillgång och flexibilitet till olika betesmarker och flyttvägar vid olika årstider och väderförhållanden. Mildare vintrar leder till isbildning i snön, vilket gör det svårt för renarna att komma åt marklav. Detta kan tvinga renskötare att stödutfodra i större utsträckning, vilket ökar kostnaderna och arbetsbördan. Isar kan också bli för dåliga för att kunna användas som flyttleder. Det måste då finnas geografiskt utrymme för anpassning. För att skydda rennäringen behöver aktiva åtgärder införas för att renskötseln ska kunna anpassas för klimatförändringarna.

Planförslaget

Planförslaget medför i huvudsak **negativa effekter för miljön och för rennäringsen, medan de sociala och ekonomiska effekterna är mer positiva.**

De största negativa miljöeffekterna berör **landskapsbild, naturmiljö och hushållning med naturresurser** på grund av att stora arealer naturmark, i huvudsak i orörd terräng, tas i anspråk för verksamheter/industri och energistråk. Det kan uppfattas störande och påverka upplevelsen av det skogsdominerade landskapet, samt ha en negativ påverkan på de funktioner som gynnar den biologiska mångfalden. Även nya broar i fjällmiljön påverkar negativt då de kan stå i kontrast till omgivande landskap. Naturmarken omvandlas i hög utsträckning till hårdgjorda ytor. Det ökar avrinningen till recipient, vilket kan öka föroreningen av vattendrag då dagvattnet för med sig bland annat tungmetaller och näringsämnen. Trots detta bedöms ingen negativ påverkan på ekologisk eller kemisk status eller möjligheten att uppnå satta miljö kvalitetsnormer, då detta regleras i efterföljande planering. Föreslagna LIS-områden kan påverka livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. Negativa effekter för naturmiljön mildras av att exploatering ska ta hänsyn till naturvärden som förekommer i området.

Områden med **kulturvärden** undviks till stora delar. Kulturhistoriska värden kan på så vis bevaras, tas tillvara och utvecklas. Planerad markanvändning bedöms inte påverka riksintressenas utpekade värden och uttryck på ett så betydande sätt så att påtaglig skada uppstår. Det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som återspeglas i miljön kommer fortsatt vara läsbart. Påverkan på fornlämningar kan dock uppstå. Sammantaget bedöms försumbara effekter uppstå för kulturmiljön som helhet.

Vad gäller **hushållning med mark** kan det uppstå negativa effekter genom att effektivt skogsbruk försvåras av kommunens hållning gentemot storskaligt skogsbruk. Negativa effekter mildras i viss mån av en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark, men då jordbruksnäringen är liten får det endast ett marginellt genomslag. De negativa effekterna mildras också av att kommunen är negativ till riksintressen för värdefulla ämnen eller material.

Rennäringsen påverkas negativt genom att viktiga funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser minskas eller skärs av. Det ger ökad arbetsbörda och merkostnader för rennäringsen. Förväntad trafikökning på väg och järnväg skapar en förstärkt barriäreffekt, samt ökad olycksrisk och störningar i renarnas rörelsemönster. I en förlängning kan de kumulativa effekterna påverka näringsen och den samiska kulturens långsiktiga bärkraft. De negativa effekterna mildras genom att kommunen prioriterar rennäringsen framför ny gruva vid Kallak och andra riksintresseområden för värdefulla ämnen eller material, genom bebyggelsläpp vid LIS-områden i fjällstråket, att kommunen prioriterar småskaligt skogsbruk samt genom broar över Kamajåkkå och Tarraätno.

De positiva effekterna för **sociala och ekonomiska aspekter** beror framför allt på kommunens ambitioner att skapa goda livsmiljöer för invånarna och därigenom vända den negativa befolkningstrenden och komma till rätta med den obalanserade bostadsmarknaden. Det beror också på att kommunen vill främja rekreation och friluftsliv, ta hänsyn till platsens karaktär och låta invånarna vara delaktiga i beslut om kommunens utveckling. Förbättrad trafiksäkerhet, bra skol- och förskolegårdar samt satsningar på grönområden och fritidsanläggningar främjar barns hälsa, trygghet och självständighet. Kommunen har en ambition att skapa barnvänliga miljöer med tillgång till utbildning, lek och social gemenskap nära bostaden. Samtidigt saknas en uttalad inriktning om barnperspektivet, vilket innebär att barns behov riskerar att inte fullt ut beaktas i den fortsatta samhällsutvecklingen.

Kommunen tillgodoser inte riksintressen för värdefulla ämnen eller material. På en statlig nivå riskerar därför planförslaget att minska Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material, vilket kan påverka landets näringsliv i stort.

Effekterna bedöms enligt bedömningsskalan nedan (tabell 5).

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

Tabell 5. Bedömningsskala.

Negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför en negativ effekt på människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Risk för negativa effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden riskerar att medföra negativa effekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden förväntas bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller andra aspekter.
Möjlighet till positiva effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden kan bidra till en förbättring av människors hälsa, miljön eller aspekter. Utfallet beror på faktorer som i detta skede kan vara svåra att förutse eller som kommunen inte har rådighet över.
Inga/försumbara effekter	Översiktsplanens utvecklingsinriktning och ställningstaganden medför inga eller försumbara effekter på människors hälsa, miljön eller andra aspekter

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning

Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan

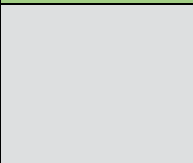
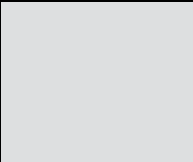

Tabell 6. Sammanfattande bedömning av planförslagets effekter.

Aspekt	Bedömning av planförslaget
Ekologiska aspekter	
Landskapsbild	Utveckling av verksamheter/industri, energistråk och broar i fjällmiljön påverkar upplevelsen av det skogsdominerade landskapet.
Naturmiljö	Naturmark, till stor del i orörd terräng, exploateras till förmån för utveckling av ytkrävande verksamheter och LIS-områden. Negativa effekter för naturvärden mildras av att exploatering ska ta hänsyn till naturvärden som förekommer i området.
Kulturmiljö	Områden med kulturvärden undviks till stora delar. Påverkan på fornlämningar kan bli svårt att undvika.
Hushållning med naturresurser	Stora arealer orörd naturmark tas i anspråk för verksamheter/industri och effektivt skogsbruk kan försvåras. Negativa effekter mildras av en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.
Yt- och grundvattenkvalitet	Tillskott av hårdgjorda ytor ökar avrinningen till recipient, vilket kan öka förorening av vattendrag. Ekologisk eller kemisk status, samt möjligheten att nå satta miljö kvalitetsnormer bedöms dock inte påverkas.
Sociala aspekter	
Rekreation och friluftsliv	Främja rekreation och friluftsliv gynnar både lokalbefolkning och besökare. Tillgången till fjällvärlden förbättras.
Hållbar befolkningsutveckling och bostadsförsörjning	Ökad jämlikhet, social inkludering och förbättrade levnadsvillkor tack vare ambition att vända den negativa befolkningstrenden, förbättra livsmiljön och varierade bostadsformer som möter behoven hos en åldrande befolkning.
Identitet, kultur och livsmiljö	Ambition att ta hänsyn till platsens karaktär, invånarnas delaktighet och inkluderande miljöer. De positiva effekterna begränsas av planerade verksamhetsområden som kan påverka identitet och livsmiljöer negativt.
Barnperspektivet	Förbättrad trafiksäkerhet, bra skol- och förskolegårdar samt satsningar på grönområden och fritidsanläggningar främjar barns hälsa, trygghet och självständighet. Samtidigt saknas en uttalad inriktning om barnperspektivet.
Ekonomiska aspekter	
Statlig och regional ekonomi	Åtgärder i infrastruktur och skyddad natur förutsätter statlig finansiering. Sveriges självförsörjning av värdefulla ämnen eller material riskerar att minska vilket kan påverka landets näringsliv i stort.
Kommunal ekonomi	En hållbar kommunal ekonomi tack vare ambition att vända trenden med minskande och åldrande befolkning samt att prioritera satsningar till befintliga orter. Positiva effekter begränsas av ökade kommunala kostnader för markinköp, infrastruktur, kommunikationer och friluftsliv samt av service i landsbygdsorter.
Näringslivet och byggaktörer	Ambition om ett gott företagsklimat och god planberedskap för verksamhet av olika slag. De positiva effekterna begränsas av att rennäringen, gruvnäringen och skogsnäringen försvåras, samt av låga fastighetspriser.
Den enskilde	Det blir lättare att hitta ett arbete och en lämplig bostad.
Rennäring	Funktionella samband, såsom flyttleder, betesområden och uppsamlingsplatser minskar eller skärs av vid utbyggnadsområden. Förväntad trafikökning på väg och järnväg. Kumulativa effekter kan uppstå. Negativa effekter mildras genom att: kommunen prioriterar rennäring framför ny gruva vid Kallak och andra riksintressen för värdefulla ämnen eller material, genom bebyggelsesläpp vid LIS-områden i fjällstråket, att kommunen prioriterar småskaligt skogsbruk samt genom broar över Kamajåkkå och Tarraättno.

Uppfyllelse av miljö kvalitetsmål

Åtta miljö kvalitetsmål har bedömts vara relevanta för översiktsplanens planerade mark- och vattenanvändning. Utifrån den samlade miljöbedömningen presenteras nedan huruvida planförslaget bidrar till dessa miljö mål enligt följande skala:

	Planförslaget bidrar inte till att målet uppfylls
	Planförslaget bedöms varken bidra eller motverka att målet uppfylls
	Planförslaget bedöms bidra till att målet har möjlighet att uppfyllas

Miljö kvalitetsmål	Inverkan på måluppfyllelse	Motivering
Säker strålmiljö		Kommunen ska följa gällande rekommendationer om skyddsavstånd till kraftledning vid planering av nya bostäder, skolor och förskolor.
Ingen övergödning		Utpekade LIS-områden medför tillskott av bostäder. Bedömningen är att de byggprojekt som kan komma i fråga inom föreslagna LIS-områden inte kommer att medföra en betydande miljö påverkan på vattenkvaliteten i intilliggande sjöar och vattendrag, förutsatt att anläggningar har godkända avloppsanläggningar.
Levande sjöar och vattendrag		Förtätning av bostäder och ökad andel hårdgjorda ytor föreslås, vilket generellt ökar tillskott av näringsämnen och förorenade ämnen kopplat till dagvatten. Med rätt förutsättningar för hantering och rening bedöms inte vattenkvaliteten i berörda recipienter påverkas.
Grundvatten av god kvalitet		Ingen påverkan på områdets grundvattenförekomster bedöms ske genom planens intentioner.
Levande skogar		Skogsområden med livsmiljöer viktiga för den biologiska mångfalden avverkas till förmån för planerad markanvändning.
Ett rikt odlingslandskap		Kommunen har en restriktiv hållning till att exploatera brukningsvärd jordbruksmark.
God bebyggd miljö		Planen föreslår småskalig bostadsbebyggelse, förtätning och att spridd bebyggelse helt ska undvikas i glesbebyggd landsbygd. Verksamheter ska i så stor utsträckning som möjligt koncentreras till några få områden och lokaliseras i nära anslutning till befintliga verksamhetsområden. Anpassning ska ske med hänsyn till befintliga natur- och kulturvärden.
Ett rikt växt- och djurliv		Planens utvecklingsinriktning påverkar oexploaterade skogsområden gynnsamma för biologisk mångfald.

7 Fortsatt arbete

Hållbarhetsbedömningen utgör ett underlag för att förebygga, minimera och förhindra negativa effekter. Inför samråd innehöll hållbarhetsbedömningen förslag på åtgärder och revideringar av planförslaget för att minska de negativa effekter som identifierats. Inför granskning har planförslaget i viss mån justerats i enlighet med hållbarhetsbedömningens förslag. Trots det bedöms ändå negativa effekter uppstå för flera aspekter. Till viss del beror det på att översiktsplanen håller en översiktlig nivå. Föreslagna utredningsområden kan komma att utformas på olika sätt, vilket kan ge olika grad av påverkan på motstående intressen. Det krävs fördjupade studier, däribland naturvärdesinventeringar och artskyddsutredningar, för att analysera hur negativa effekter kan undvikas. Det ingår i efterföljande detaljplaner och tillståndsprövningar. Framför allt bör effekter på natur- och kulturmiljövärden, landskapsbild, förorenad mark, vattenkvalitet och rennärings studeras vidare. Barnperspektivet behöver också beaktas genom att belysa och prioritera barns intressen vid beslut om mark- och vattenanvändning.

Dialog med berörda samebyar bör utföras i god tid, så att de blir involverade under planens/projektets gång. Det är angeläget att säkerställa god kommunikation och ömsesidig information. Kumulativa effekter bör analyseras för respektive sameby. Särskilt hur flexibiliteten av strategiska funktioner inom renskötseln påverkas av större landskapspåverkande åtgärder som exempelvis energistråk, gruvor eller större områden för industrier eller testområden. Även utvecklingen av besöksnäringen och mindre åtgärder i särskilt känsliga miljöer, som exempelvis LIS-områden längs Kvikkjokksvägen, bör analyseras ur ett kumulativt perspektiv.

I och med skärpta krav i plan- och bygglagen sedan december 2025 (plan- och bygglagen (2010:900) 3 kap. 5 §) ska översiktsplaner redovisa vilka byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden som kommunen bedömer som särskilt värdefulla – och vilken hänsyn som krävs för att ta tillvara dessa värden. Ändringen innebär ett direkt krav på kommunerna att peka ut bebyggelse som har ett sådant särskilt kulturhistoriskt eller miljömässigt värde som avses i förvanskningsförbudet (8 kap. 13 § PBL). Översiktsplanen bör därför kompletteras med ett tematiskt tillägg om byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelsemiljöer som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Tillägget behöver också visa kommunens syn på vilka hänsyn som krävs för att tillvarata värdena.

Uppföljning

Enligt 6 kap. 19§ miljöbalken ska alla planer och program som omfattas av kravet på miljöbedömning följas upp för att se vilken betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet faktiskt medför. Miljöbalken ställer inga preciserade krav på hur uppföljningen ska gå till, men det är en fördel om den integreras i kommunens sedvanliga årliga uppföljning av sin verksamhet och kommunens utveckling. Syftet med uppföljningen är bland annat att kontrollera att negativ miljöpåverkan inte blir större än avsett samt att upptäcka och åtgärda oförutsedda negativa effekter.

De effekter som planförslaget förväntas medföra kommer att uppstå successivt över lång tid, på en rad olika platser i kommunen. De kan därmed vara svåra att följa upp med mätbara metoder i ett kommunövergripande perspektiv. Mer detaljerad uppföljning av påverkan från enskilda projekt beslutas därför ofta bättre i samband med kommande detaljplanering eller tillståndprocesser. De parametrar som kan följas upp på en kommunövergripande nivå bedöms vara:

- Befolkningsutveckling, med antal invånare och demografiska förändringar.
- Näringslivsutveckling, med antal arbetstillfällen i olika branscher.
- Areal skog respektive jordbruksmark som tas i anspråk.
- Areal av olika rennärlingsområden som tas i anspråk.
- Om lokalisering av nybyggnation av bostäder och verksamheter genom bygglov och planläggning ligger i linje med översiktsplanens ställningstaganden.
- Vattenkvaliteten för berörda recipienter.

8 Referenser

- AB Jokkmokkshus. (2025). *Våra områden*. Hämtat från www.jokkmokkshus.se: <https://jokkmokkshus.se/vara-omraden/> den 11 augusti 2025
- Allmänna råd, Naturvårdsverkets författningssamling. (NFS 2005:17). www.naturvardsverket.se. Hämtat från https://www.naturvardsverket.se/globalassets/nfs/2005/nfs_2005_17.pdf
- Ekonomifakta. (2025). *Din kommun i siffror*. Hämtat från www.ekonomifakta.se: <https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/jokkmokk/?compare=1> den 8 augusti 2025
- Jokkmokks kommun. (2019). *Skydd av grundvattentäkt - Skyddsföreskrift vattentäkten i Kvikkjokk*. Jokkmokks kommun.
- Jokkmokks kommun. (2023). *VA-plan*. Jokkmokks kommun.
- Jokkmokks kommun. (2024). *Vattentjänstplan*. Jokkmokks kommun.
- Jokkmokks kommun, & Ramböll AB. (2021). *Strandskydd och landsbygdsutveckling - Uppdatering av tematiskt tillägg till översiktsplan för Jokkmokks kommun*. Jokkmokks kommun.
- Länsstyrelsen Norrbotten. (2010). *Norrbottens kulturmiljöprogram 2010-2020*. Länsstyrelsen Norrbotten.
- Ramböll. (2021). *Strandskydd och landsbygdsutveckling. Uppdatering av tematiskt tillägg till översiktsplan för Jokkmokks kommun*. Jokkmokks kommun.
- Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). (2025). *Kolada, Jämföraren*. Hämtat från www.kolada.se: <https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?focus=16813&report=145939> den 8 augusti 2025
- SCB. (2025). *Antal lägenheter efter region, hustyp och bostadsarea. År 2013-2024*. Hämtat från www.statistikdatabasen.scb.se: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BO__BO0104__BO0104D/BO0104T5/ den 11 augusti 2025
- SCB. (2025). *Antal och andel hushåll samt personer efter region och hushållsstorlek. År 2011-2024*. Hämtat från www.statistikdatabasen.scb.se: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101S/HushallT03/?rxid=255aa018-8bc1-4417-9c53-2c1f0bc14bf3 den 11 augusti 2025
- SCB. (2025). *Medelpriser för småhus 2024 per kommun med prisförändringar under 1, 5, 10 och 20 år*. Hämtat från www.scb.se: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/boende-bebyggelse-och-mark/fastigheter/fastighetspriser-och-lagfarter/pong/tabell-och-diagram/kommunstatistik/medelpriser-for-smahus-2024-per-kommun-med-prisforandringar-under-1-5-10-och-20-ar/> den 8 augusti 2025
- Shaswar, V. (2022). *Upplevelser och konflikter i landskap - En intressekonflikt i Stekenjokk längs Vildmarksleden*. Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU.
- Trafikverket. (2020). *Landskapsanalys för planläggning av vägar och järnvägar - ILKA (Integrerad landskapskaraktärsanalys) - En handledning*. Trafikverket.
- Udtja sameby. (Mars 2025). Dialog med Udja sameby. (Jokkmokks kommun, Intervjuare)

Hållbarhetsbedömning med miljökonsekvensbeskrivning
Granskningshandling, förslag till ny översiktsplan